

מי את הציונות הדתית? שו"ת [shoot] מימין ומשמאל

הרב אלי סדן

הנכם מוזמנים להתחבר לרוח "בני דוד" ולרכוש ספר

דולה ומשקה
בירור סוגיות בסוּטָן ונטען
הרב אלי סדן

יְהִי יְדִיב אֱמוּנָה
שיעורים בנושא חברה, מדינה
ודמוקרטיה | הרב אלי סדן

**שיחות לקראת
גיוס לצה"ל**
הרב אלי סדן

שפתי תפתח
על תפילת שמונה עשרה
הרב חיים וידל

ספרים חדשים של
סימן לבנים מועברים
רעיונות מחודשים ומאירים על ספרי
בראשית, שמות ובמדבר |
הרב אליעזר קשתאל

מהדורה שנייה של
**הגדה של פסח 'כמה מעלות
סוכות למקום עלינו**
עם הביאור של הרב אלי סדן

ניתן להשיג בחנות הספרים
של מוסדות בני-דוד, יְעָלִי
052-6198874
www.bneidavid.org

הקדמה

בעקבות הצלחת הציונות הדתית להשתלב במערכות הציבור במדינה - ובמיוחד מפני שבצבא הולך ועולה מספר החיילים והקצינים הדתיים - נוצרו בשנים האחרונות מתחים וכל מיני כוחות נאבקים נגד השתלבות זאת; רובם פועלים מתוך חוסר היכרות הגורם לפחדים ולחששות דמוניים מפני משיחיות, השתלטות, אבדן האחריות הרציונלית וכיוצא בזה, ומיעוטם מתוך צרות עין ואולי אף מתוך שנאה ורוע לב. המאבק הולך ומתחזק משמונו דתיים לכהן כראש השב"כ, כראש המוסד וכמפק"ל המשטרה, רחמנא ליצלן.

אני משאיר לקב"ה להבחין בין שני סוגי ההתנגדויות; רק הוא בוחן כליות ולב. אך אני מוצא לנכון לעשות סדר במחשבות ולברר את המושגים בעבור אנשים חילונים ישירים והגונים, שחוסר ההיכרות עם עולם הרוח האמוני-תורני גורם להם פחדי שווא, וגם בעבור אנשים דתיים הנלחצים מהטענות החריפות נגדם מחמת חוסר משנה סדורה ומעמיקה.

אף על פי שבדרך כלל אני מעדיף כתיבה שיטתית ומסודרת, הפעם החלטתי לערוך את רוב דברי כשאלות ותשובות כדי לחדד את הדברים ולגעת במישרין בטיעונים הנשמעים בשיח הציבורי.

מכל מקום, אף שהדברים נכתבים בלשון פשוטה ובהירה כדי שגם אדם שאינו בקי דיו במקורות התורה השונים יוכל להבינם, השיח הוא שיח אמוני פנימי. כלומר איני בא להוכיח צדקתי לאדם העומד מבחוץ ומתנגד, כי אם לברר בירור אמתי ומעמיק את מחשבותינו, את ההגות האמונית הפנימית של הציונות הדתית, כמו שאני מבין אותה ומאמין בה.

בעקבות אירועי דומא מצאתי לנכון לכלול בדברי גם מענה להשתלחויות למיניהן מצד המכונים 'ימין קיצוני' המאשימים את הציונות הדתית בהתרפסות, בהתפשרות ובחנופה כלפי 'המדינה החילונית'.

בקיצור, הרי לפניכם שו"ת (shoot) מימין ומשמאל על ההגות הציונית-דתית.

**בעקבות הצלחת
הציונות הדתית
להשתלב במערכות
הציבור במדינה,
נוצרו בשנים
האחרונות מתחים
וכל מיני כוחות
נאבקים נגד
השתלבות זאת**

מבוא

לפני אלפיים שנה נחרבנו בגלל שנאת חינוס. מהי שנאת חינוס? מצב שחושדים במפלגה האחרת חשדות שווא, ועל ידיהם מתגברת השנאה. וכמו שאכן היה בבית שני - אנשי יוחנן מגוש חלב האשימו את אנשי בר גיורא שהם רוצים להסגיר את ירושלים בידי הרומאים, ולכן נלחמו האדומים באנשי בר גיורא; אך לאחר שהתברר שההאשמה הייתה האשמת שווא, הפנו האדומים את כעסם כלפי אנשי יוחנן מגוש חלב, מפיצי השמועה, וכך התפתחה מלחמת אחים בירושלים... והסוף ידוע.

כותב מרן הרב זצ"ל: "באהבת חינוס נחזור

וניבנה"¹.

מהי אהבת חינוס? בפשטות, שגם כאשר מפלגה אחת פועלת בניגוד להשקפת עולמה של חברתה, יש אמון שהדבר נעשה בתום וביושר למען העם - אלא שהוא נובע מההשקפה השונה, וממילא שוררת אהבה בין המפלגות ויש רצון לפעול בשותפות בעניינים שיש עליהם קונצנזוס. ואף שכל מפלגה נאבקת על דרכה, מכל מקום מאבק זה הוא מוסכם, דמוקרטי, מכבד וידידותי.

אני סבור שריבונו של עולם גלגל בדורנו מצבים הדומים לתקופת בית שני. קיבוץ הגלויות

יצר חיבור יוצא דופן של קבוצות שלכל אחת מנטליות אחרת, תפיסות עולם שונות ומחלוקות רבות באשר לשאלות היסוד. אז היה מאבק על ענייני דת בין צדוקים לפרושים ועל ענייני לאומיות בין מתונים לקנאים; היום התנאים השתנו, המציאות אחרת, אך המתח והפילוג האידיאולוגי בענייני דת ולאום מעמידים אותנו במבחן דומה.

אנו צריכים להוכיח לעצמנו שלמדנו את הלקח, ואהבת החינוס היא הדומיננטית. לצערנו גם היום יש שבוחרים בדרך של שנאה ויצירת דה-לגיטימציה כלפי מי שאינו חושב כמותם. אלו ודאי סיגים מן העבר שעדיין לא נטהרו, אך אנו המאמינים

**לפני אלפיים שנה
נחרבנו בגלל שנאת
חינוס. "באהבת
חינוס נחזור וניבנה".
ריבונו של עולם
גלגל בדורנו מצבים
הדומים לתקופת
בית שני. אנו צריכים
להוכיח לעצמנו
שלמדנו את הלקח,
ואהבת החינוס היא
הדומיננטית.**

1. אורות הקודש ח"ג, עמ' שכד.

אין ביהדות מלחמת דת. לאמונת ישראל אין שום רצון לכפות את עצמה על אחרים, אפילו לא במיסיון

בד' ובתורתו יודעים שכל הסייעתא דשמיא שתצליח את פועלנו תבוא דווקא באמצעות הגברת אהבת החינם בתוכנו² ולימוד זכות על החולקים עלינו. לימוד זכות אינו עזיבת הדרך. ודאי שחובתנו לפעול כפי יכולתנו לקדם את עם ישראל באופן הנכון והראוי ביותר לפי הבנתנו, אך לא לחינם גלגל ריבוננו של עולם שתקומת עם ישראל בארצו תופיע על ידי עירוב של יהודים מסוגים שונים. זהו המבחן העליון שלנו בדור הזה – להצליח לתפקד יחד מתוך אהבה, אחווה, שלום וריעות, למרות המחלוקות ועמן. זוהי מטרת חוברת זו.

מוסר המלחמה על פי התורה

שאלה: צעירים דתיים מתגייסים לצבא למלחמת מצווה. כשהמלחמה היא מלחמת דת, האין סכנה לאבדן הקוד האתי-מוסרי של צה"ל, שהרי למען האל אפשר לעשות גם דברים נוראיים?

תשובה: בשאלה זו יש כשל לוגי או הטעיה מכוונת.

המושג 'מלחמת דת' לקוח מהאסלאם, שיש בו ג'יהאד, וכן ממלחמות הנוצרים, כגון מלחמת הקתולים בהוגנוטים במאה ה-16. מטרת מלחמות אלו הייתה לכפות על צד אחד את הדת של הצד האחר. אנו יודעים שבמלחמות אלו נעשו (ונעשים גם כיום) דברים נוראים באכזריות שלא תיאמן, ולכן הביטוי 'מלחמת דת' מעורר בנו חלחלה ואנטגוניזם, ובצדק.

אלא שאין ביהדות מלחמת דת. לאמונת ישראל אין שום רצון לכפות את עצמה על אחרים, לא במלחמה ואפילו לא במיסיון. יתר על כן, אפילו מי שבא

2. עיינו בהלכות תשובה לרמב"ם, פרק ב הלכה א: "אי זו היא תשובה גמורה? זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה. לא מיראה ולא מכשולון כח. כיצד הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכח גופו ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר זהו בעל תשובה גמורה. הוא ששלמה אמר וזכור את בוראיך בימי בחורותיך. ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה אף על פי שאינה תשובה מעולה מועלת היא לו ובעל תשובה הוא. אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלין שנאמר עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם שהוא יום המיתה. מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו".

להתגיייר איננו ששים כל כך לקבלו עד שלא יתברר שאכן כוונתו רצויה ואמתית.³

ואולם את מה שמכונה אצלנו 'מלחמת מצווה' מגדיר הרמב"ם בביטוי: "עזרת ישראל מיד צר הבא עליהם".⁴ זוהי בדיוק המלחמה המוגדרת על ידי המדינה במילים 'צבא הגנה לישראל', כלומר צבא שמטרתו להגן על המדינה ועל יושביה.

אם כן, 'מלחמת הדת' של בני הציונות הדתית אינה אלא אותה מלחמה שהמדינה שולחת אותנו אליה. וכי יש רע שבגיוס לצה"ל איננו רק מבטאים את 'חובתנו האזרחית' כי אם רואים בו מצווה חשובה וזכות גדולה?⁵

שאלה: ועדיין, אולי מפני שהמוטיבציה היא 'דתית', היא מתירה להרוג חפים מפשע, שכיוון שאתם נלחמים בשם האל, ערכי המוסר של ההומניזם נדחים לצד?

תשובה: בשאלה גנוזה הנחת יסוד מוטעית, שערכי ההומניזם של תרבות המערב מתוקנים ונעלים יותר מערכי התורה. דעה זו מופרכת. אדרבה, מהיכן למדו בני האדם ערכים אלו? אין להם מקור בשום תרבות, בשום דת אחרת, בשום היסטוריה של עם אחר מלבד התנ"ך - מלבד תורת ישראל.

ההכרה שאדם אינו 'בעל חיים מלומד' (כלומר קוף שמוחו התפתח באופן אבולוציוני יתר על שאר אחיו הקופים) כי אם מי שנברא בצלם אלוהים, ומתוך שאדם נברא בצלם אלוהים יש קדושה בחייו ויש לו זכות לחיים, לחופש ולקניין

**בשאלה גנוזה
הנחת יסוד מוטעית,
שערכי ההומניזם
של תרבות המערב
מתוקנים ונעלים
יותר מערכי התורה.
דעה זו מופרכת.
אדרבה, מהיכן למדו
בני האדם ערכים
אלו? אין להם מקור
בשום תרבות, בשום
דת אחרת, בשום
היסטוריה של עם
אחר מלבד התנ"ך -
מלבד תורת ישראל**

3. עיינו ביבמות מז ע"א-ע"ב.

4. רמב"ם, הלכות מלכים ומלחמותיהם, פרק ה הלכה א.

5. אמנם יש גם מלחמת מצווה של כיבוש הארץ, אבל צה"ל מעולם לא יצא למלחמה כזאת. כל מלחמותיו, כולל תש"ח וששת הימים, היו מלחמות הגנה שנכפו עליו, וממילא זוהי גם הגדרתן ההלכתית.

- כל הערכים הללו היו בעם ישראל דורות רבים לפני שהושרשו בעמים האחרים. אומות העולם למדו ערכים אלו מאתנו; ואיני מדבר על הפרהיסטוריה. די למי שמצייץ בהיסטוריה של המאה ה-16, ה-17 וה-18, רואה מה עשו עמי אירופה הנאורים בינם ובין עצמם ובפלישתם לאמריקה, לאפריקה ולאסיה ונוכח שחיי אדם לא נחשבו בעיניהם. רק תורת ישראל מלמדת אותנו שבאמת כל בני האדם שווים. ואף על פי שיש הבדלים רבים ביניהם, מכל מקום הם שווים בדבר החשוב ביותר: הכול נבראו בצלם אלוקים. הבדלי הצבע, הקדמה התרבותית והמצב הכלכלי או המדיני הם פרטים שוליים לעומת עיקר זה, וממנו נגזר היחס לבני האדם. זמן רב לקח לעמים עד שדעה זו הושרשה בקרבם.

אגב, הביטוי 'בני אדם' מיוחד לשפה העברית ומכיל רעיון חשוב: 'אדם' הוא שמו של אדם הראשון שנברא בצלם אלוקים, וכיוון שכל האנושות הם בניו, ממילא אף בהם יש צלם אלוקים, והם כולם משפחה אחת! לכן העתיד שעליו מנבאת תורת ישראל היא שיחזרו כולם וייעשו משפחה אחת, 'וְכִתְּתוּ חֻרְבוֹתֵם לְאֵתִים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמְרוֹת לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה'.⁶ זה המוסר הישראלי!

דוגמה קטנה - חוק חינוך חובה חינום, המבטא את ההכרה האנושית שעיקר האדם תלוי בדעת שבקרבנו, בידע ובהבנת המציאות, שבזה מותר האדם מן הבהמה, ועל כן זכות יסוד של כל אחד היא לקבל חינוך חינום; חוק זה חדש מאוד בחברה האנושית הכללית. בעם ישראל הוא חוקק כחוק בתחילת בית שני, לפני כ-2,400 שנים, על ידי הכהן הגדול יהושע בן גמלא!⁷ והיו בחוק זה פרטים מעניינים מאוד שכדאי ללמוד מהם: כיתה לא תהא גדולה מ-25 תלמידים; המורה חייב לישון שמונה שעות לפני שייכנס לכיתה כדי שיהיה מלא כוחות רעננים ומרץ. נדרשו לאנושות הכללית שנים רבות ללמוד זאת מאתנו...

ערכי המוסר של התורה הם המקור והם היסוד לכל הערכים ההומניסטיים המחלחלים מאתנו לחברה האנושית הכללית אט-אט

ערכי המוסר של התורה הם המקור והם היסוד לכל הערכים ההומניסטיים המחלחלים מאתנו לחברה האנושית הכללית אט-אט. זוהי גם הסיבה שצה"ל הוא הצבא המוסרי ביותר בעולם. על כן אני אומר: אדרבה, מי שהתחנך על ערכי

6. ישעיה ב, ד.

7. בבא בתרא כא ע"א.

התורה, על דרכי מוסר הקודש, הזהירות שלו שלא לפגוע חס ושלום במי שאין צורך לפגוע בו כחלק מהכרחי המלחמה גדולה יותר.

אבל האמת היא שאין צורך בכל ההסברים הללו. כבר עשרות שנים שיש בצה"ל חיילים וקצינים דתיים ביחידות קרביות, וכל מי שמכיר אותם ואת התנהגותם יודע שערכיהם המוסריים נעלים לא פחות ולפעמים אף יותר משל חבריהם (מובן שהכול נמדד בסטטיסטיקה, כי מקרה פרטי יכול להיות תמיד לכאן או לכאן). **איך אפשר להשמיץ בצורה מכוערת כל כך מאות רבות של קצינים ואלפי חיילים בדבר שכל מי שהיה בצבא יודע שאין בו ממש?**

בעיתון 'הארץ' כותב פרופסור יגיל לוי:

צפיתי בנאום הזה הרב סדן, הוא זמין ברשת. הוא משווה את צוק איתן בנאומו, למלחמת שמשון בפלישתים, שאחריה - "אבדו

הפלישתים". זאת אמירה ברורה מאוד על המלחמה. מלחמת דת, שייתכן שהיא צריכה להסתיים בכך שאחד הצדדים לא יתקיים עוד.

הוא מתכוון לטיהור אתני? יש כאן רעיון של מלחמת מצוה, **מלחמה שהעם יוצא אליה כדי להגן על המוניטין של האל**, מלחמה דתית.

זאת לא מלחמה שנכון לסיים אותה בסוג של פשרה פרגמטית. זאת מלחמה שאין לה סוף. **מלחמה שלא יכול להיות לה סוף, אלא אם כן הגויים יעלמו.**

הכותב כנראה אינו בקי בתנ"ך.

אין מקום להשוות כלל בין המלחמות,⁸ משום ש'צוק איתן' הייתה מלחמה של המדינה ואילו מלחמת שמשון הייתה של 'זאב בודד', וממילא הניסיון להכפיש כאילו יש כאן רצון לטיהור אתני כמובן מצוץ מהאצבע. **שמשון לא גרם לפלשתים להיעלם ולא עשה בהם טיהור אתני.** הפלשתים נכחו בארץ גם שנים רבות אחריו, בימי שאול ודוד. **שמשון פעל על מנת להרתיע את הפלשתים.** אבל מעבר לכך

8. אם השווייתי בשיעור, זה רק את השם שהרומאים נתנו לארץ ישראל על שם הפלשתים הקדומים, כיוון שרצו למחוק את השם יהודה. אבל באמת אין שום קשר היסטורי בין המהגרים הערבים החיים היום בארץ ישראל ובין הפלשתים הקדומים.

**האמונה בד',
"הנָתַן לָךְ כַּח לַעֲשׂוֹת
חַיִּל", מחזקת
ומעודדת, אך בשום
אופן אינה גורעת
אפילו במילימטר
מחובת האחריות
וההשתדלות
המבצעית של
המפקד**

אנו רואים שהביטוי שנכתב כאילו יש כאן "מלחמה שהעם יוצא אליה כדי להגן על המוניטין של האל", "מלחמה דתית" - היא שקר ואחיזת עיניים, שהרי בוודאי צה"ל, וגם עופר וינטר ואליעזר טולדנו, לא נלחמו כדי לשכנע את אנשי החמאס שתורת ישראל אותנטית יותר... ודאי שלכל הדעות זו הייתה מלחמת הגנה על יישובי עוטף עזה מפני הטיילים, כלומר "עזרת ישראל מיד צר הבא עליהם".

אמנם אל"מ עופר וינטר הזכיר בפקודת היום שלו את פסוק האמונה היסודי ביותר ביהדות, "שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד". אפשר להתווכח עמו האם אפשר להזכיר פסוק זה בצבא של מדינה יהודית, כאשר 99% מחיילי החטיבה הם יהודים, אף שיש בה חיילים חילונים רבים, שהרי סוף-סוף גם הם יהודים, או שזה מנותק מהוויית החיים שלהם ועלול לקומם חלק מהם (לעניות דעתי זה לא גרם לאף אחד הרגשת אי-נוחות, אבל ייתכן שאני טועה); אבל אי-אפשר בשום אופן לטעון שבגלל זה עופר וינטר מנהל מלחמה גיהול אחר

ממח"ט חילוני. האמונה בד', "הנָתַן לָךְ כַּח לַעֲשׂוֹת חַיִּל",⁹ מחזקת ומעודדת, אך בשום אופן אינה גורעת אפילו במילימטר מחובת האחריות וההשתדלות המבצעית של המפקד המאמין, כי דווקא "יָכַל אֲשֶׁר הוּא עֲשֵׂה - ד' מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ",¹⁰ "כִּי ד' אֱלֹהֵיךָ בְּרַכָּךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ".¹¹ כלומר העשייה המקצועית, האחראית והמסורה היא היסוד, ורק על גבה ומתוכה מופיעה ברכת ד'. וב"ה אכן ברכת ד' מופיעה במלחמותינו. ודאי וודאי שאי-אפשר לטעון שאמירה זו משחררת את המפקד מאחריות מוסרית באשר לאופי הלחימה, אדרבה - אי-אפשר לצפות שהקב"ה יסייע ויעזור אלא למי שמתנהג התנהגות מוסרית ומדויקת על פי מוסר התורה, שכבר ביארתי לעיל שהיא עמוקה ומוסרית הרבה יותר מההומניזם המערבי, ועל כל פנים ודאי שעופר וינטר פעל על פי הקוד האתי של צה"ל!

9. דברים ת, יח.

10. בראשית לט, ג.

11. דברים ב, ז.

מי שיבדוק יראה בבירור שמספר החיילים שסירבו פקודה מן השמאל גדולה פי כמה וכמה מסירובי הפקודה על רקע דתי

משמעת בצבא

שאלה: אבל אתה מוכרח להודות שבעניין המשמעת הצבאית יש בעיה, שהרי אתם מאמינים בתורה, ובכל מקרה שתהיה סתירה בין פקודת המפקד ובין דין התורה לא תשמעו בקול המפקד. זאת אומרת שיש כאן סמכות כפולה, וככה אי אפשר לנהל צבא.

תשובה: זוהי אחת ההאשמות הנפוצות ביותר נגד הציבור הדתי-לאומי.

אתחיל מהסוף - כמה פעמים חיילים דתיים

סירבו פקודה על רקע דתי? **מי שיבדוק יראה בבירור שמספר החיילים שסירבו פקודה מן השמאל גדולה פי כמה וכמה מסירובי הפקודה על רקע דתי.** כבר במלחמת שלום הגליל היו חיילים - ואפילו מח"ט - שנטשו באמצע המלחמה על רקע אידאולוגי (גם במחלקה שלי בצנחנים פרש החובש...). היו מאז הרבה 'סרבני שטחים', מקצתם בגלוי ואחרים בתרגילי התחמקות בעזרת קב"ן וכדומה, מכתב הטייסים הידוע ועוד.

עד היום בראיונות לטיס, לצנחנים, לדובדבן ובעוד מקומות שואלים חייל דתי שבא לריאיון: מה תעשה אם תהיה סתירה בין המפקד ובין הרב? מה תעשה אם תקבל פקודה לפנות מתנחלים? זוהי חוצפה ועזות פנים, **זוהי אפליה מגזרית ברורה.** למה לא שואלים כל חייל חילוני: מה תעשה אם תהיה סתירה בין פקודת המפקד ובין המצפון שלך? הרי לכל אחד יש ערכים וסדרי עדיפויות משלו... מה תעשה אם תקבל פקודה לפנות משפחה פלשתינאית מביתה כדי להרסו? אמנם גם כאן אצל הרוב זוהי תוצאה של בורות וחוסר ידע ביהדות, ועל כן אני רוצה לבאר עקרונות מספר:

א. רב אינו סמכות כלפי החייל באותו מובן שמפקד הוא סמכות כלפי החייל. אדם דתי מאמין בד' ובתורתו, ומצפונו דורש ממנו לקיים את מצוות התורה בדיוק כמו שמצפונו של אדם חילוני דורש ממנו לעמוד בקריטריונים מסוימים של מוסר וצדק. ההבדל הוא רק שאצל החילוני כל אחד קובע לעצמו מהם ערכי המוסר שמצפונו מחייב אותו ומהם הערכים שאינו מקבל, וכל אחד רשאי לבחור לעצמו את ערכיו.

לעומת זאת מצפונו של האדם הדתי המאמין בד' ובתורתו דורש ממנו לקיים את מצוות התורה שניתנה בסיני. וכיוון שהלכותיה של תורה רבות הן, וכיוון שיש מצבים מורכבים שרק מי שבקי היטב ומעמיק בלימוד התורה

**לא רק שאין סתירה
בין סמכות המפקד
לתורה אלא אדרבה,
התורה מחייבת
את החייל הדתי
להישמע להוראות
המפקד בתחום
הצבאי**

יודע לברר מהי דעתה של תורה במצבים אלו, נדרש האדם הדתי לשאול מדי פעם את הרב מהי דעת התורה. אבל כפיפות האדם הדתי למצוות התורה אינה נובעת מסמכות הרב כי אם ממצפוננו של האדם הדורש ממנו לקיים את התורה, והרב מעביר לשואל את האינפורמציה, את בירור ההלכה מהי דעת התורה במקרה זה. החיוב להישמע לתורה הוא כולו אוטונומי לשואל, הבוחר על פי צו מצפוננו לקיים את דבר התורה.

יוצא שאין שום הבדל בין דתי לחילוני. שניהם נשמעים לצו מצפונם, אך לכל אחד מהם יש ערכים שונים שמצפונם דורש לקיים.

למה אין בכך סתירה לסמכות המפקד? כי המפקד לעולם לא ידרוש מאדם לוותר על ערכיו. אין לו סמכות לכך. הסמכות של הפיקוד כולה שייכת לתחום הצבאי, והנחת

היסוד היא שצה"ל כצבא מוסרי אינו רוצה להוביל את חייליו לפעול נגד מצפונם.¹²

ב. המפקד הצבאי אינו מדריך את חייליו בענייני אמונות ודעות. הוא מפקדם בכל הקשור למשימה הצבאית, לאימונים, לכושר, לבניין הכוח, והשיא - לפעילות המבצעית. בכל התחומים האלה גם על פי דין תורה יש חובה גמורה להישמע להוראות המפקד, כי הם שייכים ל'משפטי המלוכה'. כלומר הנהגת הציבור והתמודדות עם אויב הן דברים המשתנים לפי שינוי הנסיבות, התקופות וחריפות הבעיה. על כן נתנה התורה סמכות לכל מנהיג להגדיר את הדרכים לפתרון הבעיות הללו ובאילו אמצעים יש לנקוט, ועל כן על פי דין תורה, ממשלת ישראל, שר הביטחון והרמטכ"ל - הם ורק הם - אמורים

12. ואנו סומכים על מפקדינו (וגם תובעים מהם) שלא ינצלו את סמכותם הפיקודית לדרוש מחייליהם לפעול בחוסר מוסר נגד מצפונם. ובאירוע ביתא המפורסם, אף שהיה ברור שהחיילים קיבלו פקודה מבצעית לשבור לפלשתינאים ידיים ורגליים באלות - הם נשפטו ונקנסו במאסר, כי נדרשו להפעיל את מצפונם האישי ולא להסכים בשום אופן לפקודה שהיא בלתי מוסרית בעליל.

להגדיר את יעדי הביטחון וגם את הדרכים להשגתם, והחייל הדתי מחויב לפעול על פי הנחיותיהם ככל חייל אחר. אין לרב סמכות בתחומים אלו. **לא רק שאין סתירה בין סמכות המפקד לתורה אלא אדרבה, התורה מחייבת את החייל הדתי להישמע להוראות המפקד בתחום הצבאי.** הוא ורק הוא הסמכות על פי 'משפטי המלוכה'. במובן הזה המשמעת של חייל דתי רבה משל החילוני, כי לשניהם יש חובה אזרחית, אך לדתי יש גם חובה דתית להישמע למפקד!

אמנם לחייל הדתי יש גם צרכים אישיים הנוגעים לחיי היום-יום, כמו אוכל כשר, שמירת שבת, תפילות וכיוצא בזה, אך שאלה זו מוגדרת היטב על פי פקודות הצבא. מעניין מאוד לקרוא בספר האוטוביוגרפיה על הרב גורן, המתאר איך בעיצומה של מלחמת תש"ח התכנסה ועדת שרים, שבראשה עמד ראש הממשלה ושר הביטחון דוד בן גוריון, לדון בשאלה האם להקים בצה"ל חטיבה דתית שיסופק בה אוכל כשר ותהיה בה אפשרות לשמור על דיני ישראל, ובשאר חלקי הצבא לא תהיה שמירה על דיני היהדות כלל. הרב גורן התקומם ואמר: "כל הגלות היינו סגורים בגטו, אתם רוצים שגם במדינת ישראל, בצה"ל, יהיה 'גטו' של דתיים?" ובן גוריון (אגב, בניגוד לרוב השרים) הכריע בשאָר רוחו **שצה"ל צריך להיות 'צבא העם', וכל חלקי העם צריכים לשרת יחד בצבא!** ועל כן חוקי מטכ"ל מאז ואילך מחייבים שמירת שבת, כשרות וכל צורכי הדת בכל יחידות צה"ל.

מאז ועד היום כל המערכת הצה"לית בנויה כך שאין שום הבדל בין דתי לחילוני. צרכיו הדתיים הפרטיים של החייל הדתי יסופקו על ידי הצבא, ואילו במובן הצבאי המפקד הוא הגורם היחיד הקובע את סדר היום, את סדר האימונים ואת הפעילות המבצעית.

עד כאן הכול פשוט, אלא ששתי בעיות יכולות לצוץ:

א. הבעיה התרבותית: באופן טבעי כדי לגבש את החיילים נערכים ביחידה גם 'ערבי תרבות ובידור' שמטרתם לחזק את הגיבוש החברתי ולתת לחייל שחרור ופורקן מעומס הפעילות הצבאית. כמו כן מתוך רצון לחזק את ערכי היסוד של צה"ל יש הרצאות בתחומים ערכיים ובתחומי מורשת קרב. בעבר הייתה התרבות החילונית שמרנית וסולידית הרבה יותר משהיא כיום, וגם מעט החיילים הדתיים שהיו בצבא היו בדרך כלל פחות 'תורנים', פחות בעלי רקע ישיבתי, ועל כן לא הייתה בעיה ליצור תרבות משותפת. יפה ירקוני ולהקת הנח"ל שימחו את כולם...

אני סבור שאסור שתהיה כפייה תרבותית. אין זה ראוי למנוע מהחילונים את מה שהם אוהבים לראות ולשמוע, ומנגד אין זה ראוי לחייב את הדתיים לראות ולשמוע את מה שאינם רוצים מפני שהוא מנוגד לאמונתם. יש לכך שני פתרונות

מאז חלו שינויים ניכרים: מחד גיסא חלק מהציבור החילוני כבר אינו נהנה משירים מסוג זה, של יפה ירקוני ולהקת הנח"ל, הוא היה למתירני הרבה יותר ופתוח לתרבויות אחרות; ומאידך גיסא מספר החיילים הדתיים בצבא גדל ורבים מאוד מהם באים מרקע ישיבתי עם עולם תרבותי של צניעות וטהרה. אט-אט הולך וגדל הפער בין התרבות האהובה על החיילים החילונים ובין התרבות האהובה על החיילים הדתיים.

אני סבור שאסור שתהיה כפייה תרבותית. אין זה ראוי למנוע מהחילונים את מה שהם אוהבים לראות ולשמוע, ומנגד אין זה ראוי לחייב את הדתיים לראות ולשמוע את מה שאינם רוצים מפני שהוא מנוגד לאמונתם. יש לכך שני פתרונות:

1. להגדיר שאמנם אנו ביחד בכל הפעילות הצבאית, אולם בפעילות התרבותית יש לאפשר פעילויות שונות - וכל אחד יבחר את האפשרות האהובה עליו.
2. לחפש אירועים תרבותיים הנמצאים בקונצנזוס שהכול יכולים ליהנות מהם.

הפתרון השני יכול להיות חלקי בלבד, ואני סבור שאין למנוע מהחילונים בידור מהסוג שהם רגילים אליו ומעוניינים בו. יש בזה סוג של כפייה שאינה צודקת לטעמי.

לכן לדעתי **מפקד חכם יתמרון בין שני הפתרונות**, יערוך ערבים משותפים בנושאים אפשריים וייצור גם חלופות נופש מקבילות לדתיים ולחילונים כדי שכל אחד יוכל להינפש על פי תפיסתו. אין סיבה שדבר כזה יפגע בלכידות הצבאית, להפך, זה יגביר את הכבוד ואת ההתחשבות ההדדיים בין החיילים. **לצערי הרב בהרבה מקומות זה לא מה שקורה בצבא**. כאשר **מחייבים** צוערים בבה"ד 1 לשמוע הרצאה של שעה מפי צעיר השייך לקהילת הלהט"בים, המסביר שזהו דבר נורמטיבי לחלוטין, והחברה צריכה להתרגל שאין הבדל בין משפחה של גבר ואישה ובין משפחה של שני גברים; כאשר לוקחים

חיילים לחזות בהצגות תאטרון שיש בהן ניבול פה וסצנות עירום,¹³ וכמובן גם השקפות עולם שמאליות קיצוניות, וחיל החינוך קורא לזה חינוך לפתיחות, לנאורות, 'לקבלת האחר' - יש בזה ניסיון ציני להפוך את הצבא לגוף שיחנך מחדש את הדתיים. בדיוק כך, לו יחויבו חיילים לשמוע הרצאה מפי רב הקורא לחזרה בתשובה - זה פסול מעיקרו (לפי מה שאני יודע, אין דברים כאלה בצבא).

אגף 'תודעה יהודית' ברבנות הראשית הצבאית שולח מרצים לדבר על ערכי יסוד ביהדות. לפי הידוע לי הם מקפידים מאוד לעסוק רק בעניינים שיש עליהם קונצנזוס. סוף-סוף אנו מדינה יהודית, וגם אנשים חילוניים שמחים להכיר קצת מהמורשת היהודית אם הדברים נאמרים באופן שבונה את התודעה הלאומית והזהות הישראלית הפרטיקולרית בלי להטיף לחזרה בתשובה.

איני מכיר שום מקרה של חזרה בתשובה כתוצאה מהרצאות אלו, ואולם יש הרבה תגובות נלהבות וחיוביות המעידות שהרצאות אלו מחזקות את הזהות העצמית.

אגב, כבר גיליתי דעתי בעבר שאני חושב שצריך להימנע מלהגיע למצב של סירוב פקודה, ועל כן חייל הנדרש להשתתף באירוע הנחשב 'לא צנוע' לפי תפיסתו האמונית יכול לבקש בנימוס שלא להשתתף באירוע תרבותי הנוגד את תפיסת עולמו, אך אם המפקד מתעקש אין לסרב אלא להיכנס, לסתום את האוזניים באטמים ולהשפיל את הראש לקרקע. את המאבק נגד המגמה המכוערת הזו האזרחים צריכים לנהל, ולא החיילים עצמם.

לצערי פרצה כיום בצבא 'מלחמת תרבות'. לדעתי יש להפסיק מלחמה זו ולהגיע לפתרון מכובד ברוח שהצעתי או בכיוון אחר, אך לזכור תמיד שהצבא נועד למלחמה ורק למלחמה, ואסור ששאלת התרבות תפורר את הלכידות בצבא.

**לצערי פרצה כיום
בצבא 'מלחמת
תרבות'. לדעתי יש
להפסיק מלחמה
זו ולהגיע לפתרון
מכובד ברוח
שהצעתי או בכיוון
אחר, אך לזכור
תמיד שהצבא
נועד למלחמה ורק
למלחמה, ואסור
ששאלת התרבות
תפורר את הלכידות
בצבא**

13. ידוע לי בוודאות על אירועים כאלה במגלן, בבה"ד 1 ובמלט"ק, ואני מניח שגם במקומות נוספים.

ב. בעיה נוספת נוצרת כאשר המדינה מקבלת החלטה אסטרטגית הנוגדת את השקפת העולם הפוליטית של החייל. זוהי כמובן בעיה הנוגעת גם לימין וגם לשמאל.

כבר הזכרתי שבהיסטוריה הקצרה של מדינת ישראל היו הרבה יותר סרבני שמאל מסרבני ימין, אלא שבדרך כלל התקשורת מפארת ומשבחת את אומץ לבם של סרבני השמאל אך מאשימה בחוסר נאמנות את סרבני הימין.

בנוגע לשאלה זו **אני חוזר על עמדתי שהחלטה מדינית של הממשלה והכנסת אינה נתונה לשיקול דעתו של החייל הפרטי.** זהו תפקיד האזרחים להתמודד מול החלטות הממשלה, ואסור לחייל הפרטי לפורר בגללה את הצבא, שהוא הכרחי לעצם קיומה של המדינה. אומר במפורש: יכול להיות שהמדינה תחליט החלטה שהיא נגד דעת תורה. למשל, רבני הציונות הדתית פסקו שהסכמי אוסלו וגוש קטיף הם נגד דעת התורה, כיוון שעל פי התורה אין למסור שטחי ארץ ישראל לריבונות של גויים אלא אם כן הם נמסרים במסגרת כניעה או חוסר אפשרות להגן על השטח מבחינה צבאית-ביטחונית. מכל מקום, אם המדינה החליטה על כך ונתנה הוראה לצבא להתפנות משטחים אלו, החייל חייב לפעול לפי הנחיות אלו, מפני שמדינה אינה יכולה להתקיים וצבא לא יתקיים אלא אם כן הדרג הצבאי פועל על פי הנחיות ההנהגה הפוליטית-מדינית, **וודאי שהחייל הפרטי המתפנה אינו עובר שום עברה במובן האישי.** לכן הסכמי אוסלו וגוש קטיף בוצעו בלי שתתפורר הלכידות הצבאית. אני סבור שהחלטות אלו המיטו אסונות כבדים על מדינתנו - ולא פחות מזה על הפלשתינאים - אבל האשמה רובצת על הדרג המדיני ולא על החייל הפרטי.

שאלה: אם כך, מדוע חיוו הרבנים דעתם בעניינים אלו, השייכים לדרג המדינית?
תשובה: תפקיד הרבנים לברר את דעת התורה וללמדה; יש תורה בישראל, ותפקיד הרבנים ללמוד וללמד. במדינת ישראל יש יהודים רבים בעלי דעות רבות ומגוונות, ועל כן ההכרעות מתקבלות על פי רוב דמוקרטי בכנסת ובממשלה. פסקי הרבנים אינם מכתיבים דרך למדינה ולצבא אלא מבררים את הדרך לאנשי הציונות הדתית ההולכים על פי התורה, מאמינים במדינה ורוצים לדעת מהי דעת התורה בנושאים אלו. לאחר מכן הם מביאים דעה זו לכנסת, ושם מוכרע הדבר על פי רוב - ובדרך כלל בניגוד לדעת הציונות הדתית, שהיא מיעוט קטן בכנסת.

שאלה: אם כן, מדוע יש רבנים שפסקו שכל מי שתומך במסירת שטחים לגויים הוא בן מוות?

תשובה: בעבר שמעתי שאלה זו מפי גברת חשובה בפנל שהשתתפתי בו, אך

זהו שקר גמור. אין בציונות הדתית שום רב שפסק דבר הזוי ומכוער כזה. אין לנו היום דיני נפשות בישראל, והשמועות הללו מופצות על ידי מחוללי שנאת החינם שעלינו להדבירה ולמגרה; ויפה שעה אחת קודם.

שאלה: ועדיין נדמה לי שאתה מתחמק מלענות על שאלה אקטואלית: מה יהיה אם מפקד ידרוש מחייל דתי לנהוג נגד דעת התורה?
תשובה: אתה טועה; כבר השבתי על שאלה זו: על פי פקודות המטכ"ל אין למפקד שום סמכות לדרוש מחייל לעבור על מצוות התורה, כגון לא להתפלל, לחלל שבת או לאכול אוכל לא כשר. אמנם יש מצבים שפעילות מבצעית אינה מאפשרת תפילה או שמירת שבת וכדומה, אבל על פי התורה ברור שאם יש כורח מבצעי מותר לחלל שבת או לא להתפלל וכיוצא בזה.

שאלה: ואם דבר זה עצמו שנוי במחלוקת בין המפקד לחייל?
תשובה: צורך מבצעי מוגדר רק על ידי המפקד. אמנם אם לפעמים החייל חושב שמפקדו טועה או דורש דרישות שאינן מוצדקות, זכותו לפנות לרבנות הצבאית והיא תכריע, משום שהיא שייכת גם לפן המבצעי וגם להלכתי. ברוך ד' בשנים האחרונות יש רבנות צבאית מעולה, והרב אלוף משנה אייל קרים, שהיה בעברו הצבאי הקרבי מפקד סיירת צנחנים והוא הממונה על הפסיקה בצבא, נפגש עם כל מפקדי היחידות, ועל דעתם ובחתימתם הוצאו הנחיות ברורות לחייל הדתי בנוגע למצבים מורכבים, על פי כל יחידה ויחידה.
 צריך לדעת שהצבא גדול, שיש בו אנשים שונים וכמובן יש גם מקרי התנגשויות, חלקן באשמת המפקדים וחלקן באשמת החיילים. למיטב ידיעתי מקרים אלו מועטים ושוליים.

בתחילת דרכה של המכינה הגיע תלמיד ליחידה מובחרת. יום שישי אחד, כשהאימונים התקרבו מאוד לכניסת השבת, פנה החייל למפקדו וביקש להשתחרר מהאימונים שעה אחת מוקדם כדי שיספיק לסדר עירוב סביב המאהל. המפקד דחה את בקשתו: "אל תדאג, יהיה בסדר". לא היה עירוב בשבת. במוצ"ש כתב החייל מכתב למפקד היחידה ואמר לו: "ביחידה כמו זו אתם ודאי מצפים שכל חייל יהיה נאמן, מסור ונחוש לשמור על עקרונותיו. אם תגרמו לי להתרגל לזלזל בחובותי הדתיות, כלומר לסטות מצו מצפוני - האם חייל כמוני מתאים לשירות ביחידה זו?" נוסח המכתב היה מכובד וענייני. המפקד זימן אותו ואמר לו: "אתה צודק ב-100%", ונזף במפקד שהטעה אותו. מובן שיכולים להיות מקרים הפוכים, ואכמ"ל.

**עוד אוסיף ש'שילוב
ראוי' אינו נצרך רק
מטעמים דתיים כי
אם גם - ואולי אפילו
בעיקר - מסיבות
ערכיות מוסריות,
כיוון שגם מפקדים
חילונים רבים
מעוניינים לשמור על
צניעות ועל אווירה
ראויה בצבא!**

היחס בין הצבא לרבנים

שאלה: יש הטוענים שהרבנים מתערבים בנעשה בצבא, למשל בתחומים כמו שילוב נשים בצה"ל או בדרישה להוציא חיילים דתיים מהמעגל הראשון בזמן פינוי גוש קטיף וכד'.

תשובה: זוהי דמגוגיה לא רצינית. לרבנים האזרחיים אין שום כוח ושום סמכות בצבא, אבל בהחלט תפקידם - כמו של כל אזרח ישר והגון - לעורר את הצבא לשים לב אם הוא טועה. למשל, שדולת הנשים בכנסת סברה שהצבא צריך לשלב נשים ביחידות נוספות מעבר למה שהיה נהוג בעבר, ופעלה לחייב את הצבא באמצעות חקיקה. זוהי התערבות אזרחית, והכול הסכימו שהיא לגיטימית, אלא שאז התברר שיש הרבה קצינים שאינם יודעים שיש מושג של איסור ייחוד, וכי הוא חמור לא פחות מאכילת עוף מטוגן בחלב. באו הרבנים והסבירו שכשם שפקודות מטכ"ל מחייבות אוכל כשר, כך הם צריכים לפעול לשילוב הראוי, כלומר לשילוב נשים שלא יחייב חייל דתי לעבור איסורי תורה. אגב, הצבא הבין זאת היטב ובנה תכנית מפורטת המאפשרת שילוב נשים בכל

התחומים שהצבא מעוניין בשילובן שלא יגרום לכפייה אנטי-דתית נגד החייל הדתי. בזה הצבא פועל בדיוק לפי ההנחיה של דוד בן גוריון!

לצערי גורמים מחוץ לצבא כל הזמן לוחצים לפורר הסכמים אלו, כנראה כדי להבריח דתיים מן הצבא... ואגב, הם תמיד משתמשים בטיעון השקרי שהדתיים גורמים להדרת נשים מהצבא. זה כמובן שקר, כי השילוב הראוי משלב את הנשים בכל התחומים, אלא שכדי שהשילוב לא יגרום להדרת גברים דתיים מהצבא הוא נעשה כראוי. עוד אוסיף ש'שילוב ראוי' אינו נצרך רק מטעמים דתיים כי אם גם - ואולי אפילו בעיקר - מסיבות ערכיות מוסריות, כיוון שגם מפקדים חילונים רבים מעוניינים לשמור על צניעות ועל אווירה ראויה בצבא! רוב חברי הוועדה שניסחה את כללי השילוב הראוי אינם חובשי כיפה, וכן העומד בראשה, האלוף יפתח רון-טל.

גם הטענה בנוגע למעגל הראשון בגוש קטיף היא דמגוגית. לא היה בעניין

זה שום דבר דתי. הטענה שהעלינו לפני הרמטכ"ל הייתה 'רגשית-אנושית', וחבל שאנשי השמאל איבדו פתאום את רגשותם האנושית... טענו שכשם שהרמטכ"ל לא ישלח דווקא את הגדוד הבדואי לפרק מאחזים בדואיים בלתי חוקיים בנגב, כך אין היגיון לעמת דווקא חיילים דתיים עם חבריהם הטובים ביותר ועם בני משפחותיהם בגוש קטיף. הרמטכ"ל הבין זאת.

מקרים חריגים מכאן ומכאן ודאי שישנם. הצבא גדול מאוד ואין בעולמנו דיוק של 100%, אבל בסך הכול נדמה לי שכבר עשרות שנים אלפי חיילים וקצינים דתיים משתלבים בצבא, ומספר האיירועים החריגים מועט. לדעתי העניין היחיד הדורש פתרון מהיר הוא עצירת 'מלחמת התרבות'.

מה פירוש הביטוי המפחיד 'השתלטות'?
הדתיים מגיעים לצבא כמו כל עם ישראל, דרך הבקו"ם, משובצים על ידי קצין מיון, וכל דרכם הצבאית מוכתבת על ידי מפקדי הצבא! האם הכותב מציע לסמן בבקו"ם מי בכיפה ומי בלי?

השתלבות הדתיים בצבא

שאלה: מכל מקום אינך יכול להכחיש שיש תהליך ההולך ומתעצם של השתלטות הדתיים על הצבא, ואפשר להבין את פרופ' יגיל לוי, הכותב ששיח הנאמנות של הציונות הדתית הוא בלוף, שאלי סדן משקר והם בעצם מחכים לרגע שיצברו די כוח בצבא כדי לחולל הפיכה...

תשובה: כמו שהזכרתי במבוא, זהו בדיוק אופייה של שנאת החינם שהחריבה את מדינתנו ושלחה אותנו לאלפיים שנות גלות. לחשוד חשדות, להצית פחדים ושנאה מפני חששות מדומים ולעורר שנאת אחים. מה פירוש הביטוי המפחיד 'השתלטות'? הדתיים מגיעים לצבא כמו כל עם ישראל, דרך הבקו"ם, משובצים על ידי קצין מיון, וכל דרכם הצבאית מוכתבת על ידי מפקדי הצבא! האם הכותב מציע לסמן בבקו"ם מי עם כיפה ומי בלי?

אבל הבעיה האמתית אינה יגיל לוי, שאיני יודע מה מניע אותו לומר דברי הבל כאלה - אם הוא ממומן על ידי גורמים הרוצים לפורר את צה"ל, אם הוא סתם אכול שנאה, אם הוא בור ועם הארץ ביהדות. הבעיה היא שהצבא נתון לו במות בקורסי הפיקוד הבכירים ואינו שם לב שהוא בעצם זורע שנאה ופירוד בתוך הצבא. אתן דוגמה מצערת נוספת: לפני שנים מספר הגיש ד"ר נרי הורביץ דפי עמדה הקרויים בפיו 'מחקר', ובהם הוא מתריע על השתלטות הדתיים על

הצבא וממליץ לשנות את נוהלי השילוב הראוי.¹⁴ המחקר כולו רצוף שקרים ומעיד על בורות גמורה בהכרת הציבור הדתי-לאומי. לולא היו דבריו עצובים כל כך הם היו מצחיקים.

אבל באותו זמן ראיתי ביוטיוב סרטון הרצאה שלו לפני כל קציני ממד"ה של צה"ל, ובו הוא אומר: **"השתלטות הדתיים על הצבא מסכנת את הדמוקרטיה במדינת ישראל**, ואם אני מחפש דוגמה מקבילה, **דומני שאפשר להשוות זאת רק לפרשת אלטלנה, שכן גוריון קיבל החלטה לפתוח באש כדי להציל את הדמוקרטיה**". כלומר - למי שלא הבין - צריך לסלק את הדתיים באש. שלחתי קישור לראש אכ"א ולאולוף הפיקוד, והם הבטיחו לי שהוא יפסיק להרצות בצה"ל. אבל שנה לאחר האירוע נודע לי בוודאות שהוא הרצה לפני כל הסגל הבכיר של חיל החינוך בצה"ל. הם עצמם היו בעלי וסיפרו על כך. זוהי שערורייה אמתית.

אין כאן שום עניין של השמעת דעות שונות; לא מדובר כאן בשיח פלורליסטי

של כיווני מחשבה שונים אלא בהסתה שקרית שבשום מקום אינטליגנטי אין לתת לה מקום, וודאי שלא ייתכן שבצה"ל יביאו מרצה מן החוץ שבדברי בלע ושקר ינסה לעורר שנאה בתוך הצבא ולהציע שאולי הגיע הזמן למלחמת אחים קטנה.

אחרי מאמרו של יגיל לוי בעיתון 'הארץ', המאשים את קציני צה"ל הדתיים בקונספירציה של היתממות כדי להגיע לעמדה שיוכלו לבצע מהפכה, הייתי מצפה מאנשי הדרג הבכיר של הצבא שיביעו שאט נפש מדברים אלו ויאמרו שכבר 20 שנה הם מכירים היטב את הקצינים הדתיים המסורים והנאמנים, ואין להם שום פקפוק בנאמנותם. זה לא קרה!

ואני שואל את עצמי: **האם נעלם מצה"ל ערך הריעות?** האם לא היה ראוי שמי שלחמו עם קצינים אלו כתף אל כתף יביעו את סלידתם מהדברים במקום שאני אזקק למחות על דבריו?

לא מדובר כאן בשיח פלורליסטי של כיווני מחשבה שונים אלא בהסתה שקרית שבשום מקום אינטליגנטי אין לתת לה מקום, וודאי שלא ייתכן שבצה"ל יביאו מרצה מן החוץ שבדברי בלע ושקר ינסה לעורר שנאה בתוך הצבא ולהציע שאולי הגיע הזמן למלחמת אחים קטנה

14. אגב, במחקר זה הוא ממליץ לתחקר כל חייל דתי בבקו"ם אם הוא שומר נגיעה (כלומר מקפיד שלא לנגוע בנשים לפני הנישואים), וכל מי ששומר נגיעה יגויס לנח"ל החרדי בלבד, וכך ישוחרר כלל צה"ל מהצורך להתחשב בדתיים המקפידים במצוות.

ייתכן שהדרגים הבכירים עסוקים כל הזמן עם החיזבאללה והחמאס, שהם האויבים האמתיים שלנו, ועל כן אינם שמים לב לזוטות כאלה, אך מאחורי גבם יש גורמים המנסים לפורר את לכידות הצבא, וכדאי מאוד לשים לב לכך, ויפה שעה אחת קודם.

עכשיו אעסוק בגוף העובדה של הריבוי היחסי של קצינים דתיים בצה"ל. התהליך הזה הוא תוצאת שני תהליכים:

האחד, בשל מפעל המכינות הקדם-צבאיות

גילו הצעירים הדתיים שיש אפשרות להתכונן כראוי ולהתגייס לצה"ל לשירות מלא, לקצונה וליחידות מובחרות בלי לאבד את הדרך.

לפני הקמת המכינה בעלי נעריך סקר שהראה כי 50% מבוגרי הישיבות התיכוניות המתגייסים לשירות מלא מאבדים את הכיפה במהלך שירותם הצבאי. בחתך שבדק את מי שהגיעו ליחידות מובחרות או לקצונה התברר ש-70%-80 מורידים את הכיפה. זה יצר מצב שהורים ומורים עשו כל שביכולתם לשכנע את הבנים ללכת להסדר או לנח"ל, אבל לא לגיוס רגיל ומלא.

ההכנה האמונית במכינה יצרה תשתית נפשית ורוחנית ששינתה את המציאות לחלוטין ופתחה לפני הנוער הדתי את השער לצבא. כיום נערים דתיים אינם חוששים להתגייס לצבא, והרוח האידאליסטית שספגו בבני עקיבא, בעזרא ובאריאל מניעה אותם קדימה בצבא, ולא רק בצבא אלא גם במערכות הביטחון שאחרי הצבא. גם בהתיישבות - ולא רק ביהודה ושומרון אלא גם בנגב, בעיירות פיתוח, בגרעינים תורניים וכו'.

ב"ה בציונות הדתית מתחנך הנוער לאידאליזם, והוא מממש אותו בחייו. הצבא הוא המבחן הראשון לרוח ההתנדבות - ויש לו תוצאות. איני מאמין שיש איש רציני אחד במדינה שאינו שמח בתהליך זה ורואה בו ברכה למדינת ישראל, שלצערנו עדיין נתונה לאיומים רבים וזקוקה לרוח התנדבות, לחלוציות ולמסירות נפש.

התהליך האחר מצער יותר. בסיום קורס הקצינים הקרביים האחרון היו 50% מהעומדים על מגרש המסדרים חובשי כיפות סרוגות, פי חמישה מחלקם היחסי

**בשל מפעל המכינות
הקדם-צבאיות גילו
הצעירים הדתיים
שיש אפשרות
להתכונן כראוי
ולהתגייס לצה"ל
לשירות מלא,
לקצונה וליחידות
מובחרות בלי לאבד
את הדרך**

כאשר בונים את פירמידת הערכים הפוך מבעבר, כאשר המיצוי העצמי, זכויות הפרט והחוויה האינדיווידואלית עומדים במקום גבוה יותר מהלאומיות, מהזהות היהודית ההיסטורית ומהמסירות למען הכלל, ברור כשמש שזה משפיע על ההכרעות של הפרט

באוכלוסייה. אין זה משום שהדתיים טובים יותר או מוכשרים יותר אלא מפני שבציבור החילוני מתחולל תהליך של שינוי ערכים המשפיע על ההחלטות האישיות של הצעירים. אמנם חצי ממסיימי הקורס היו חילונים, מה שמלמד שיש מספר רב של צעירים חילונים אידאליסטים המוכנים לתרום לעם ולמדינה; אולם הרבה פחות משהיו בעבר.

תהליך זה בלט כבר לפני יותר מ-18 שנה ועורר גם בנו דאגה, משום שהיה ברור לנו שצה"ל צריך להישאר צבא העם, וכי כל חלקי העם צריכים לשאת בנטל בשווה. מבחינה ציבורית צה"ל חייב להישאר ארגון הזוכה לתמיכה מוסרית מכל חלקי האומה, ועל כן הכול צריכים להיות שותפים באחריות. מתוך כך פנינו לידיד חילוני, זאב נתיב, והצענו לו להקים יחד מכינה קדם-צבאית לנוער חילוני; הוא יעסוק בחינוך לערכים - ציונות,

יהדות ומנהיגות - ואנו נספק את התשתית החומרית. שנתיים הייתה מדרשת נחשון שלוחה של המכינה בעלי, ומאז ואילך עצמאית. וב"ה מהצלחתה קמו עד היום כ-25 מכינות קדם-צבאיות חילוניות ומעורבות.

מהלך זה הוא מעולה ומחזק את המוטיבציה לתרומה משמעותית לעם ולמדינה בקרב הציבור הכללי. מהלך זה גם יוצר מציאות חשובה מאוד - שיתוף פעולה מעשי וחברתי בין דתיים לחילונים, שהוא כשלעצמו חשוב היום, אבל אין הוא סוגר את הפער הקיים לעומת העבר.

את הסיבות למצב זה - ובעיקר את דרכי התמודדות עמו - לא אני צריך לתת אלא מי שעוסקים בחינוך הדור הצעיר בציבור הכללי. ומכל מקום אני חפץ להעיר שתי הערות:

א. **כאשר בונים את פירמידת הערכים הפוך מבעבר, כאשר המיצוי העצמי, זכויות הפרט והחוויה האינדיווידואלית עומדים במקום גבוה יותר מהלאומיות, מהזהות היהודית ההיסטורית ומהמסירות למען הכלל, ברור כשמש שזה משפיע על ההכרעות של הפרט.** בעבר היו תחושת השליחות ההיסטורית והזכות הגדולה להיות שותף בתחיית עם ישראל בארצו ובהנהגת העם והארץ במרכז חוויית החיים הציבורית, ורוממו את הפרטים למצוא סיפוק, גאווה ואפילו מיצוי עצמי בתרומתם למען הכלל.

כיום אנו חווים זרם תרבותי ליברלי ששם במרכז חיי הפרט את המימוש העצמי הפרטי, להיות מצליחן. מישהו שכח שאנו עדיין מדינה שנאלצת להיאבק על קיומה, מדינה שעדיין צריכה לעסוק בקיבוץ גלויות ובחיבור כל חלקי האוכלוסייה זה לזה, ועדיין יש חלקים מארץ ישראל המשוועים למתיישבים חלוצים שיפריחו אותם. ולחלוציות דרושה רוח התנדבות גדולה למען הכלל גם אם היא באה לפעמים על חשבון הקריירה האישית. אם נזכיר את הביטוי של טרומפלדור: "חסר גלגל? אני גלגל". כבר איננו שם! אבל שירות בקרבי, התנדבות לעבוד בשב"כ או במוסד, התיישבות בנגב או בעירת פיתוח דורשים שענייני הכלל, העם, המדינה והארץ יהיו במקום גבוה ומרכזי יותר בתפיסת העולם.

ההוכחה הטובה ביותר לכך שהנוער איכותי כיום כבעבר אלא ששינוי תפיסת העולם הוא הגורם, היא שכאשר אויבינו מכריחים אותנו להבין שאין ברירה אלא להירתם למען הכלל - זה קורה ובגדול. ב'חומת מגן' התייצבו 110% של צבא המילואים וב'צוק איתן' הייתה רוח התנדבות מדהימה בכל חלקי העם לגבות את החיילים, ורבים לחמו בגבורה ובתעוזה. אבל בשגרה, בין המלחמות, כאשר מגיעה שעתו של אדם פרטי להתייצב בבקו"ם - שם סדרי העדיפות שונים מבעבר!

ב. לעניות דעתי יש כאן תהליך נוסף. מאז איבד השמאל את השלטון אחרי הסכמי אוסלו יש בשיח הציבורי, הן בתקשורת הן בפוליטיקה, שיח המשמיץ כל הזמן את הממשלה, את

ראש הממשלה, את 'צבא הכיבוש' וכיוצא בזה. לפני כחודשיים הייתי שותף בפנל חשוב שהשתתפו בו אנשים מעמיקים ומרכזיים בהווה הציבורית. הדוברים שלפניי הסבירו בטוב טעם שמאז רבין לא קם שום מנהיג ציוני ראוי, שאין המדינה מממשת

**כשנער צעיר גדל
ושומע כל הזמן
שההנהגה היא
ימין קיצוני, שהיא
מאבדת את המצפון
המוסרי, שהיא הזויה
וחסרת אחריות;
שמדינת ישראל
כבר אינה מגשימה
את חזון הציונות
'האמתית', 'הליברלי',
הפלורליסטי;
שהפנאטים
משתלטים על
עמדות המפתח; למה
שירצה להתנדב?**

**עבודת ד' אינה
מסתכמת רק בהנחת
תפילין ושמירת
שבת אלא כל מה
שקשור לקיום העם
היהודי, לחוסנו
ולשגשוגו, כל מה
שקשור ליכולתו
לחדש את חייו כעם
בריא ונורמלי החי
על אדמתו - גם הוא
בכלל עבודת ד'**

עוד את חזונו של הרצל, כי הסכנה לאבדן הדרך המוסרית של המדינה היא מוחשית מאוד ועוד.

כשהגיע תורי לדבר אמרתי שעכשיו אני מבין למה בציבור הכללי יש ירידה במוטיבציה לשירות צבאי משמעותי. כשנער צעיר גדל ושומע כל הזמן שההנהגה היא ימין קיצוני, שהיא מאבדת את המצפון המוסרי, שהיא הזויה וחסרת אחריות; שמדינת ישראל כבר אינה מגשימה את חזון הציונות 'האמתי', 'הליברלי', הפלורליסטי; שהפנאטים משתלטים על עמדות המפתח;¹⁵ למה שירצה להתנדב?

איך אמר לי חייל צעיר? "אני חייב למדינה שלוש שנים, אני מוכרח להחזיר חוב זה. אבל דקה לא יותר! לאחר ששילמתי את חובי אני הולך לדאוג לעצמי". לא אחד ולא שניים מדברים כך. הם רבים. וכדאי שמי שהביאו אותם למצב הזה יעשו לעצמם חשבון נפש. ייתכן שכדאי להם 'לחשב מסלול מחדש'.

אין ולא הייתה מעולם שום קונספירציה שתוכננה להשתלט על הצבא, על השב"כ או על המוסד. אין ולא היה שום קשר בין יוסי כהן

ליורם כהן (חוץ מסב משותף לפני 3,500 שנה, ששמו סבא אהרן הכהן), כמו שאין קשר בין הבחורים שעמדו על מגרש המסדרים בבה"ד 1. אם יש משהו משותף, זוהי העובדה שהחינוך הדתי-לאומי עדיין שם כערך מרכזי בחינוך את ערך העם והמדינה, את ערך ההתנדבות ומסירות הנפש.

וכן, יש גם 'מלחמת מצווה'. כלומר עבודת ד' אינה מסתכמת רק בהנחת תפילין ושמירת שבת אלא כל מה שקשור לקיום העם היהודי, לחוסנו ולשגשוגו,

15. לדוגמה, הנה משפט קצר מעיתון 'הארץ' מסוף דצמבר 2015: "עיקר עיסוקו של הצבא כיום אינו בשמירה על ביטחון ישראל אלא בתחזוקת הכיבוש, בדיכוי אוכלוסיה אזרחית, בסיוע להרחבת ההתנחלויות ובגזל אדמות".

כל מה שקשור ליכולתו לחדש את חייו כעם בריא ונורמלי החי על אדמתו - גם הוא בכלל עבודת ד'. כי הקב"ה הוציא אותנו ממצרים ונתן לנו את תורתו כדי שנהיה עם בריא החי על אדמתו ועושה צדקה ומשפט; בהר סיני לא נאמר לנו 'אני נותן לכם תורה כדי שתהיו אוסף של בחורי ישיבה' כי אם "ממלכת כהנים וגוי קדוש", כלומר תקימו ממלכה, תחיו חיי עם, אבל שחיי הציבור שלכם יהיו מלאי קדושה; חיו חיי מופת כחברה, כעם, כמו כהנים; בניגוד לנצרות ולאסלאם שגנבו מאתנו את כתבי הקודש וסילפו את תוכנם, בתורת ישראל אין שום מגמה להכריח אנשים בכל העולם לקבל את תורת ישראל; אין לנו ג'יהאד ולא מיסיון, אין לנו שום תביעה מעמים אחרים מלבד שיאפשרו לנו לחיות חיים שלווים ושקטים בארצנו כדי שנוכל לבנות חברה על יסודות החסד והרחמים עם הצדק והמשפט. "לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת בְּנֵיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָכָיו ד' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט".¹⁶ לשם אנו חותרים, ואין בזה שום רע, רק טוב, טוב מאוד!

האם התורה דמוקרטית?

שאלה: יש במדינת ישראל ציבור גדול שאינו מאמין בתורה ורוצה שהמדינה

תהיה בנויה על ערכים ליברליים, פלורליסטיים, שונים לגמרי מהערכים שלכם. האם אתה רואה אפשרות לשיתוף פעולה? האם אתה באמת מוכן להתפשר על ערכיך?! והרי התורה אינה מכירה בדמוקרטיה, וזה בעצם מה שגורם לאנשים לחשוב שאתם רוצים להשתלט על המדינה, שהרי באמת אינכם מוכנים להתפשר עם הערכים הליברליים?

תשובה: כדי להשיב עלינו להסכים בהבנת

המושג 'דמוקרטיה'.

בפשטות, דמוקרטיה פירושה שההנהגה תהיה על פי רצון העם (דמוס - עם, קרטיה - שלטון). בה' באייר תש"ח התרחש דבר מדהים: נציגי הציבור של העם היושב בציון התכנסו והחליטו שהגיע הזמן ואין בררה, מוכרחים להקים מדינה לעם היהודי, או כלשונו של הרצל, להקים את מדינת היהודים.

אבל הייתה בעיה גדולה; כל אחד רצה

דמוקרטיה פירושה שההנהגה תהיה על פי רצון העם

16. בראשית יח, יט.

**אמנם יש גם זרם
ליברלי בתוכנו,
המנסה להלביש על
המילה 'דמוקרטיה'
גם ערכים ליברליים,
פלורליסטיים, והם
כל הזמן משדרים
שמי שאינו מסכים
אתם מסכן את
הדמוקרטיה ואת
הציונות**

להקים מדינה הנושאת אופי אחר. בן גוריון היה סוציאליסט ואילו מיקוניס היה קומוניסט, ולעומתם היה הרצל רוזנבלום רוויזיוניסט, בעל השקפה כלכלית ליברלית - וכולם היו אפיקורסים גמורים. ואולם קלמן כהנא ומשה חיים שפירא היו דתיים, וגם הם - האחד חרדי והאחר דתי-לאומי. רחמנא ליצלן, מה יהיה? איך נקים מדינה כאשר כל אחד רוצה למשוך אותה למקום אחר?

אז דפק בן גוריון על השולחן ואמר את מילת הקסם: **דמוקרטיה!** יש דרך פלאית. כל קבוצת אנשים תקים מפלגה המאמינה בדרכה המיוחדת, תתקיימנה בחירות, כל מפלגה תקבל מנדטים לפי מספר בוחריה והממשלה תורכב ממפלגות שיגיעו ביניהם לפשרות אלו ואחרות המאפשרות תפקוד משותף.

רעיון מדהים. נפלא! בלי זה אי-אפשר להקים את מדינת היהודים. **במובן הזה אני דמוקרט נלהב.** לא רק אני, גם **דוד המלך** האמין שאי-אפשר למלוך אלא **אם כן כל העם רוצה בו.** על כן הגם שנמשח למלך בידי שמואל הנביא, ואף על פי שהמלך הקודם וכל בניו מתו במלחמה, נשאר דוד בחברון במשך שבע שנים עד שהגיעו רבבות אנשים מכל שבטי ישראל והמליכוהו על כל ישראל.¹⁷

מדינת ישראל קמה על ידי העם היהודי בשעה שכבר היה קרוע ומפולג בנוגע לשאלות רבות של מהות ותרבות. **מדינת ישראל צריכה לשמש בית לעם היהודי לכל פלגיו.** הדרך היחידה המאפשרת הרגשת שייכות לכל חלקי העם היא **הדמוקרטיה על פי שיטת הבחירות היחסיות,** המאפשרות לכל קבוצה ניכרת להביא לידי ביטוי את השקפותיה באשר למדינה ולאופייה. יש לשיטה זו גם חסרונות (כמו גם לכל שיטת ממשל אחרת), אך יש לה יתרון מכריע - יכולת הכלה ויצירת תחושת שותפות ושייכות לכל חלקי האומה.

ברור שאני מצטער שחלקים גדולים מהעם היהודי עזבו את התורה. אבל זהו העם שלי, העם היהודי, אין לנו עם אחר, כולנו אחים, ורק כשאנו יחד מכוח העם ובשם העם יש לנו כוח להקים מדינה יהודית בארץ ישראל. בינתיים הדרך היחידה שהראתה את כוחה, היכולה לשמור על לכידות העם חרף כל הניגודים והמשברים - היא שיטת הדמוקרטיה היחסית.

17. דברי הימים א יב, כד-מא.

אגב, אני משוכנע שהסיבה הפנימית הגורמת לשיטה זו להצליח היא שבאמת כמעט כל היהודים המחליטים להיות שותפים למדינה למרות כל הקשיים הביטחוניים, החברתיים והאידיאולוגיים, מחליטים כך מפני שבעומק נפשם הזהות היהודית שבקרבם היא כוח חזק יותר מכל התלונות ומכל הוויכוחים. באמת רוב אלו המכונים 'חילונים' מאמינים ברוב ערכי המוסר שמקורם בתורה, גם אם הם נותנים להם שם אחר, ומרגישים שהם בוחרים בערכים אלו בעצמם, ועל כן יש בינינו הסכמה על הרבה מאוד ערכי יסוד שמדינתנו מושתתת עליהם.

אמנם יש גם זרם ליברלי בתוכנו, המנסה להלביש על המילה 'דמוקרטיה' גם ערכים ליברליים, פלורליסטיים, כמו זוגות חד-מיניים, כמו קביעה שאין אמת אובייקטיבית ומוסר מוחלט אלא כל אחד והאמת שלו וכמו התפיסה שזכויות הפרט הן ערך עליון יותר מהצורך הלאומי. הם משדרים כל הזמן שמי שאינו מסכים אתם אינו דמוקרט אלא פנאט, תאוקרט, המסכן את הדמוקרטיה ואת הציונות.

זהו שקר ואחידת עיניים. איני נכנס לדיון מה פירוש המילה 'דמוקרטיה' בחוקה האמריקנית או באנגליה; מדינת ישראל היא אחת ויחידה בעולם כיוון שהיא מדינת העם היהודי, שיש לו מאפיינים ייחודיים שאין לשום עם בעולם. להבנתי פירוש הדמוקרטיה במדינת ישראל הוא שכל קבוצת אוכלוסייה תוכל להביע את דעותיה בחופשיות ולהשפיע על החלטות הכנסת והממשלה לפי תוצאות הבחירות.

זה עובד נהדר. נכון שיש גם בעיות, כגון שמפלגה קטנה יחסית יכולה להגיע להשפעה חזקה מאחר שזקוקים לה בקואליציה - וזה קורה למפלגות דתיות וגם למפלגות כמו מרצ והתנועה - אך עם כל הקשיים איני מכיר פתרון טוב יותר בתנאים המיוחדים של העם היהודי כיום. כל משטר אחר שיהיה חד-ממדי יוציא את האחרים מתחושת השייכות והאחריות, וזה רע, רע מאוד. על כן, מצד אחד יש לציונות הדתית דרך עצמאית ומיוחדת, והיא מלבנת ומבררת את עמדתה הייחודית על ידי רבנים ואנשי ציבור,

**להבנתי פירוש
הדמוקרטיה במדינת
ישראל הוא שכל
קבוצת אוכלוסייה
תוכל להביע את
דעותיה בחופשיות
ולהשפיע על
החלטות הכנסת
והממשלה לפי
תוצאות הבחירות**

**בכל שנותיה של
המדינה עד היום
רוב ברור של הציבור
החילוני מעוניין
במדינה שיש לה
צביון יהודי גם על פי
הגדרת התורה**

ומצד אחר היא מקבלת עליה להיות שותפה במדינה אף שהיא יודעת שבעניינים רבים מדינת ישראל מתנהלת בדרך שונה לגמרי ממה שהיא מאמינה. כך גם הזרם הליברלי מברר ומנסה להשפיע את דעותיו הליברליות על העם ועל הכנסת. זה בסדר גמור, זוהי דמוקרטיה, אך הוא צריך להיות מוכן לחוש שייכות גם אם חלק מדעותיו אינן מתקבלות. אגב, בינתיים הזרם הליברלי מצליח להשפיע על אופייה של המדינה יותר מהזרם הדתי-לאומי, אלא שאינו מסתפק במועט אלא רוצה טוטליות, שליטה מוחלטת של תפיסת העולם הליברלית על החוק ועל החוקה הישראלית. לשמחתי אין הוא מצליח בזה.

ואגב, לא רק במדינת ישראל יש מאבקים תרבותיים מסוג זה, גם בעולם הכללי יש זרם משמעותי הדוגל בדמוקרטיה שמרנית, כלומר דמוקרטיה הפועלת לשמר ערכים לאומיים ומוסריים פרטיקולריים, ואפילו כאלה שמקורם באמונה, שנשתמרו במסורת העם בלא לקבל כל

גחמה של הפרט כדבר שהמדינה צריכה לחזקו ולהסכים עמו. למשל בארצות הברית יש מאבק תרבותי רב שנים בין הליברלים ובין השמרנים, המעוניינים לשמר מסורות מוסריות ערכיות של האבות המייסדים (The Founding Fathers) של ארצות הברית.

אינני משווה כמובן בין הזרמים; בכל עם ובכל ארץ יש זרמים שלהם אפיון שונה, אך כוונתי להדגיש שאין שום סתירה בין הרצון ליצור חברה דמוקרטית ובין הרצון לשמר ערכי מסורת.

אני רוצה לציין בסיפוק רב שבכל שנותיה של המדינה עד היום **רוב ברור של הציבור החילוני מעוניין במדינה שיש לה צביון יהודי גם על פי הגדרת התורה**, כמו חוק השבת ומועדי ישראל, חוקי הכשרות ושמירתם בצבא ובמערכות השלטון.¹⁸ מובן שיש ויכוחים על פרטים אלו ואחרים, אבל החקיקה בתחומים אלו אינה מקרית ואינה רק פרי סיטואציה פוליטית זו או אחרת, אלא די יציבה מימות

18. לדוגמה, מסקר שערך מרכז גוטמן במכון הישראלי לדמוקרטיה ופורסם בשנת 2012 עולה ש־76% מהיהודים בישראל שומרים כשרות ו־68% צמים ביום הכיפורים.

בן גוריון ועד ימינו, כיוון שרוב הציבור היהודי במדינת ישראל רוצה בה. איננו מתפשרים על ערכינו כשם שהליברלים החילונים אינם מתפשרים על ערכיהם; כל אחד ממשיך להאמין בערכיו ולדגול בהם, אבל בניהול המדינה הכול מבינים שצריך לנהל את המדינה יחד, ועל כן יש הסכמה לקבל את הכרעות הכנסת והממשלה הגם שפעמים שהן מנוגדות לרצון הדתיים ופעמים לרצון החילונים, אך הכול מסכימים שכך ראוי לנהל את המדינה.

בספרי 'ויהי ידיו אמונה'¹⁹ אני מביא את דברי רבנו הרב צבי יהודה קוק זצ"ל,²⁰ הפונה אל הציבוריות הישראלית בבקשה להרבות הבנה הדדית ושיתוף פעולה בין חלקי הציבור השונים, ומונה ארבעה עקרונות:

א. **"אל יחליט כל אחד מאיתנו**, כל מפלגה וארגון וחלק, אשר כולם הלא את טובת עמנו ותקומת ארצנו דורשים, **כי רק איתו כל האמת וכל הצדק"**. יש לנו מה ללמוד זה מזה.

ב. **"אל נא נעכיר את החופש הציבורי שלנו** בדעות ובמחשבות, בשאיפות ובתכניות, בברוריהן ובטיפוליהן, **על ידי העברת גבולות השימוש בכוח הידיים והשרשת השנאה והבוז שבלב"**. כלומר אפילו שנאה ובוז בלב יוצרים נתק עוד לפני השימוש בידיים.

ג. **"נזכור את כוונת הצדק והאידיאליות שבכל אחד ואחד מאיתנו"**. כלומר עלינו לתת אמון בטוהר הכוונות של האחר.

ד. **לדעת ש"המאחד והמשתף אותנו, הוא מכריע ומרובה על המפרד ומפזר אותנו"**. ואני מוסיף שכדי לדעת זאת צריך ליזום ולעסוק הרבה בשיח הציבורי על המאחד והמשותף לכולנו.

בספרי הנ"ל הרחבתי בהסבר יסודות אלו וכאן אקצר, אך כדאי מאוד שכל אחד יאמץ כללים אלו ללבו כדי להשפיע גם על הדיבורים ועל המעשים. לצערי סגנון המאבק כיום בפוליטיקה מעל במת הכנסת, וודאי בתקשורת, רחוק מאוד מאימוץ כללים אלו, וצריך לפעול פעולה נמרצת לחזק את השלום בתוכנו על ידי התרגלות לעקרונות הללו.

19. עמ' 67-86.

20. לנתיבות ישראל ח"א, מאמר יט, 'את אחי אנכי מבקש', מהדורת מאבני המקום תשס"ב, עמ' קמ.

**במכינה בעלי אנו
לומדים על שיטת
הדוגמה האישית.
לאמור, אל תנסה
לשכנע אף אחד
בצדקת דרכך ובשום
אופן אל תנסה
להוכיח לאחר שאתה
טוב יותר ממנו. רק
זאת עשה: חיה את
החיים שלך בעומק,
היה מלא אמונה
ושמחה**

מה צופן העתיד?

שאלה: עד כאן נהדר בהווה, במצב הנוכחי. אבל מהן מחשבותיך על העתיד? אתה הרי מדבר על השפעה על הציבור החילוני, כלומר אתה רוצה בכל זאת להוביל את המדינה להיות 'מדינת הלכה'?

תשובה: אחד מיסודות הדמוקרטיה הוא החופש להביע דעות ולשכנע אחרים בצדקת הדרך שאתה מאמין בה. כל אחד יודע שבאווירה הפתוחה והחופשית במדינת ישראל יש חוזרים בתשובה ויש גם חוזרים בשאלה, ואגב איני יודע איזו קבוצה מהם גדולה יותר באחוזים ובמספרים מוחלטים, אבל מי שמאמין בדמוקרטיה ודאי אינו יכול להתנגד לתהליך זה. האמת היא שאיני מאמין בניסיון השכנוע ובוויכוח. ישראל עזים שבאומות,²¹ עם קשה עורף, יהודי הוא דעתן ואינו משתכנע בוויכוח.

במכינה בעלי אנו לומדים על שיטת הדוגמה האישית. לאמור, אל תנסה לשכנע אף אחד בצדקת דרכך ובשום אופן אל תנסה להוכיח לאחר שאתה טוב יותר ממנו. רק זאת עשה: חיה את החיים שלך בעומק, היה מלא אמונה ושמחה. למה? כי אני מאמין שמשה אמת ותורתו אמת, ואני מאמין שבכל יהודי יש נשמה יהודית

הצמאה לאמת, ואני סבור שרוב רובה של הכפירה בדורנו היא תוצאת התנהגות לא ראויה של דתיים, שהחמור מכל היה שלא עמדו בראש המחנה שבנה את הארץ ואת המדינה, וגם כיום רוב עולם התורה עומד מן הצד; ומצורפת לזה התנהגות משפילה ומכעיסה של לא מעט אנשים נחשבים דתיים. התיקון היחידי לזה הוא להעמיד דור שלם של אנשים חיים כשהם מלאי אמונה ושמחה בעבודת ד', חיים שיהיו בבחינת "ישראל אשר בך אתפאר", שהפגישה אתם עשויה להדליק את הניצוץ הנסתר הקיים בלבו של כל יהודי.

וכי מישהו חושב שיש משהו לא בסדר בזה שאנחנו דורשים מעצמנו שלמות, טהרה, ענווה, צניעות, יושר, אהבת ד' ותורתו באמת ולא רק כלפי חוץ במעשינו, כי אם קודם כול בלבנו ובמוחנו? אין לי אשליות, אני יודע שיש לנו במה להשתפר בכמות ובאיכות, אבל זוהי דרך ההשפעה היחידה שאני מאמין בה, ואיני מבין איך אפשר לחשוש או לפחד מדבר כזה.

על השפעה זו, ורק על זו, אני מדבר ומחנך.

בבית מדרשנו אני קורא לה 'שיטת אלקנה', על שם אלקנה אבי שמואל הנביא, שהשיב את העם אל המרכז הלבי שהיה בשילה בעת ההיא, ועשה זאת רק על ידי דוגמה אישית.

אבל יש כאן כשל לוגי נוסף, והוא הצירוף

המפחיד 'מדינת הלכה'. הפחד הוא מפני מדינה שתכפה את חוקי התורה על אנשים שאינם רוצים בכך. שטויות. אין לנו שום כוונה כזאת.

הבחירה החופשית היא עיקרון מקודש

ביהדות. אין שום ערך דתי לאדם המקיים מצות

כפיייה. אגב, מו"ר הרב צבי יהודה קוק זצ"ל היה בין מקימי 'הליגה למניעת כפייה דתית' (רק לאחר זמן, כשראה ששותפיו רוצים לנצל אותה למלחמה נגד התורה ולא נגד הכפייה - עזב). אין שום כוונה ליצור מדינה שתכפה על הציבור החילוני את ההלכה! גם אם יגיע היום ומבחינה אלקטורלית יהיה רוב לדתיים - אני משוכנע שלא תהיה כפייה דתית בישראל.

שאלה: אם חילוני צריך להתחתן דווקא דרך הרבנות, וכי אין בזה כפייה?

תשובה: חוק נישואים וגירושים שהתקבל בכנסת אינו כפייה דתית; מטרתו

אינה להכריח את החילוני לבצע פעולה דתית אלא הוא נועד להבטיח שעם ישראל לא יתפרק לחתיכות בלי אפשרות לחזור ולתקן. חוק זה בא למנוע בעיות של יוחסין שיגרמו שדתיים לא יוכלו להתחתן לעולם עם חילונים, גם לא עם מי שחזר בתשובה, כיוון שאינם יכולים להיות בטוחים שבני זוגם אינם פסולי חיתון בעבורם, כמו שקרה עם הקראים, שעקב פרישתם מסדרי הנישואין של עם ישראל נוצר נתק מוחלט שלא נסגר עד היום. החוק התקבל ברוב בכנסת, ואני משוכנע שרוב מוחלט של העם היושב בציון רוצה בחוק זה, כי שמירה על לכידות העם היא

הבחירה החופשית היא עיקרון מקודש ביהדות. אין שום ערך דתי לאדם המקיים מצות כפיייה. אין שום כוונה ליצור מדינה שתכפה על הציבור החילוני את ההלכה!

מרכזית יותר מהמיעוט ההוא שהגישואים ברבנות אינם מקובלים עליו. נוסף על כך נדמה לי שרוב גדול של חילונים מעוניין בטקס חתונה על פי התורה - חופה וקידושין - מתוך צורך אמתי והרגשה אישית, מתוך רצון לבנות בית בישראל על פי המסורת כמו בכל הדורות. ומכל מקום, כיום יותר מתמיד יש הרבה רבנים הרגישים למצב ויודעים איך לסדר חופה שגם 'חילונים' ירגישו בה טוב. על כל פנים, אין בזה כפייה יותר משיש בכל חוק המקובל על חלק אחד ואינו מקובל על האחר. אבל לעולם לא יחוקקו חוק שיחייב אנשים לשמור שבת או לאכול כשר; זה פשוט וברור מאוד. **אין ולא תהיה לעולם חקיקה שתחייב אדם חילוני לשמור מצוות!**

ועם כל זה אני מאמין באמונה שלמה שכל מה שכתוב בספרי הנביאים הוא אמת גמורה. **כמו שהיה אפשר לחשוב במשך 1,850 שנים, מחורבן בית המקדש וגלות ישראל מארצם, שהנבואות על שיבת ציון, יישובה, פריחתה ועצמאות מדינתה אינן ראליות, והנה ברוך ד' זכינו שחזון זה ונבואות אלו מתקיימות אחת לאחת בימינו, כך אני מאמין באמונה שלמה שיבוא יום שעם ישראל כולו יאמין בד' ובתורתו, כמו שהובטח לנו בספרי הנבואה. אבל אני גם משוכנע שזה לא יהיה על ידי כפייה דתית ואפילו לא על ידי שכנוע.** זה יהיה רק מתוך רצון חופשי, מתוך הניצוץ היהודי הנצחי החבוי בלבו של כל יהודי.

למען עתיד זה אני דורש מעצמי ומנסה ללמד את תלמידיי במוסדות 'בני דוד' לחיות חיים אמתיים, חיי קודש, חיי טהרה, ולהיות מסורים בלב ובנפש לעם הנפלא שלנו ההולך ומתקומם בארצו בדור זה. **ואם אנו קטנים מדי ואיננו ראויים לגודל התפקיד, יבואו אחרים אחרינו וימשיכו, יעלו, יתעלו ויחיו בשלמות גדולה יותר.**

אירוע דומא

שאלה: מה יחסך לאירוע דומא?

תשובה: בשעה שמאמר זה נכתב עדיין לא התברר בבית המשפט מי עשה פשע זה. כדי לנהוג בהגינות אני מעדיף לגעת בעניין בתאוריה, כלומר מהי עמדתי בנוגע לאפשרות שדבר כזה ייעשה בידי יהודים.

יש במעשה זה חמש משמעויות חמורות:

א. איסור **לא תרצח** רלוונטי ליהודי וגוי כאחד. ההנמקה המקראית "כִּי בַצְּלָם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם"²² אינה מבחינה בין יהודי לגוי.

חייל צה"ל הנלחם להגנת מדינת ישראל ופוגע בחיילי האויב ועמם גם

באזרחים - גם אם מתוך שגגה או מתוך הכרח מלחמתי, כפי שקורה בהפצצות ובהפגזות - כיוון שהדבר נעשה במלחמה ואחרי נקיטת אמצעי הזהירות שצה"ל נוקט, הוא חוזר הביתה נקי כפיים ובר לבב. אבל מי שהרג את התינוק בדומא הוא רוצח. במובן הפשוט, האישי, המוסרי - הוא רוצח. פעילות יזומה של אדם פרטי או אפילו של קבוצה, גם כאשר הם מגדירים זאת 'צורך ביטחוני' או 'נקמה', אינה לגיטימית ונתנת לו להרוג. רק המדינה רשאית להכריז על מלחמה, ולא גוף פרטי.

ב. מי שחושב שהוא יכול או רשאי לנהל מדיניות ביטחונית פרטית הוא גם רשע וגם טיפש. רשע - משום שבזה הוא מערער את ההסכמה הלאומית שרק צה"ל ממונה על ביטחון ישראל (והסכמה לאומית היא חשובה מאוד, ביחוד בעת הזאת). יש בזה בבחינת מרידה במלכות, ערעור השלטון, אנרכיזם! טיפש - משום שכל בר דעת מבין שיזמות פרטיות אינן יכולות להביא באמת לעצירת הטרור, ואדרבה, הן מלבות אותו ומפריעות לצה"ל למלא את תפקידו.

ג. צה"ל ומדינת ישראל מנסים לשפוך מים על מדורת הטרור, ואילו אירוע דומא הוא בגדר שפיכת נפט ובנזין. לא רק שזוהי טיפשות לחשוב שנקמה מעין זו על רצח מלאכי רוזנפלד תרתיע מישהו, אלא שהיא פועלת פעולה הפוכה ומגבירה את המוטיבציה של הערבים לבצע פיגועים. באופן זה הרוצח הנ"ל אחראי בעקיפין גם לדם יהודי שנשפך בעקבות מעשיו...

אגב, זו הסיבה שאיני מאמין שיש אפילו רב אחד העומד מאחורי המעשים הללו. אמנם יש רבנים בעלי תפיסת עולם אנטי-ממלכתית (וממילא אינם חלק מהציבור הדתי-לאומי, שהוא בעל עמדה ממלכתית), אבל בדרך כלל אין רבנים שהם טיפשים גמורים. אין אדם בר דעת שיכול לחשוב שממעשה כזה תצא כל טובה להתיישבות ביש"ע.

ד. מעשה זה בעיניי הוא מעין פיגוע המוני במדינת ישראל. אחרי המאמצים

פעילות יזומה של אדם פרטי או אפילו של קבוצה, גם כאשר הם מגדירים זאת 'צורך ביטחוני' או 'נקמה', אינה לגיטימית ונתנת לו להרוג. רק המדינה רשאית להכריז על מלחמה, ולא גוף פרטי. מי שחושב שהוא יכול או רשאי לנהל מדיניות פרטית הוא גם רשע וגם טיפש

**אירוע זה מלבה
את אש שנאת החינם
בעם ישראל,
שהיא היא הסכנה
היותר גדולה לקיומה
של מדינת ישראל**

יוצאי הדופן של המדינה לשמור על עמדתם המוסרית של לוחמי צה"ל, וגם לנסות ולהגן על אמת זו בתקשורת העולמית מכל דברי השקר של הפלשתינאים, יש כאן מעשה הנותן בידי אויבינו הזדמנות מעולה לצייר את מדינת ישראל כמדינה בלתי מוסרית - ופעם ראשונה שהם יכולים לדווח דיווח אמת.

מעבר לזה הם מחלישים את צה"ל ואת העם כולו. חלק מהותי מהכוח שלנו להילחם

בערבים הוא הביטחון הפנימי שלנו בצדקת דרכנו ובמוסריות מאבקנו. מעשה כזה, אף שנעשה בידי קבוצת שוליים, עלול ליצור חולשה נפשית אצל אנשים שיאמרו לעצמם שאם המאבק הזה מוביל גם לפינות כאלה - אולי כל כולו אינו מוצדק. ואף שהרגשה זו אינה מוצדקת, משום שאין חברה בעולם שאין בה קבוצת שוליים, מכל מקום גישות היתר של העם היהודי בתחומים אלו, שהיא כשלעצמה מבורכת, עלולה לגרום לחולשה במקרה זה.

ה. אירוע זה מלבה את אש שנאת החינם בעם ישראל, שהיא היא הסכנה היותר גדולה לקיומה של מדינת ישראל. לצערנו הרב יש גורמים המנצלים אירוע זה כדי להכפיש את כל הציונות הדתית ואת כל ההתיישבות ביהודה ושומרון. אף על פי שמצד האמת אין בדברים אלו ממש, כי כל בר דעת יודע שמי שעושה מעשה כזה בעצם מורד בתפיסת עולמה הממלכתית של הציונות הדתית ושל ציבור המתישבים ביש"ע, ואפילו אם הוא נולד למשפחה נורמטיבית בציבור זה, החליט לפרוש מהוריו וממוסדות החינוך שלמד בהם וללכת בדרך אחרת, להתגורר במקום אחר ולפתח לעצמו תפיסת עולם שונה; האם בנים אכלו בוסר ושיני אבות תקהינה? על כל פנים, האירוע מנוצל היטב על ידי אנשים הרוצים ליצור דה-לגיטימציה להתיישבות ביש"ע, ועל כן אם יהודי עשה את אירוע דומא, הוא גם רשע וגם טיפש, והנזקים שגרם הם חמורים הרבה יותר מאירוע מקומי, ולכן אני מכנה מעשה זה 'פיגוע המוני'.

שאלה: אבל הם בעצם באים בשם הביטחון וכוונתם הייתה לטובה, משום שהם טוענים שצה"ל אינו מייצר הרתעה ועל כן הם מוכרחים לקחת את החוק לידיים וליצור הרתעה באמצעות קביעת תג מחיר לכל פיגוע. והרי אתה מודה שהמצב הביטחוני כיום אינו תקין, וצה"ל בעצמו מודה שאין לו תשובה מול 'מפגע בודד', ואם כן אולי זוהי התשובה הראויה?

תשובה: אין להכחיש שהמצב אינו טוב. צה"ל עושה נסים ונפלאות במניעת טרור מאורגן, אך אינו מצליח לתת מענה מספק למפגע הבודד. אחרי רצח מלאכי רוזנפלד גם אני הקטן נקטתי צעד דמוקרטי לגיטימי ויצאתי להפגנה ליום אחד מול בית ראש הממשלה בדרישה שהממשלה תחליט לא רק על אמצעי מנע לטרור כי אם גם על הרתעה. הצעתי ש'תג מחיר' לכל פיגוע יהיה הגברת הבנייה ביהודה ושומרון כדי שלכלל הפלשתינאים יהיה אינטרס מובהק לעצור מפגעים בודדים מפעילותם, והוספתי שייתכן שלמערכת הביטחון יש פתרונות יעילים יותר, אך על כל פנים יש ליצור הרתעה כלפי כל מפגע בודד ולגרום לכלל הציבור הפלשתינאי לנסות למנוע מעשה זה כדי שלא להפסיד אינטרסים החשובים להם.

אבל:

1. אני עצמי אומר פעמים רבות **שרק הקבינט**

הביטחוני וראשי מערכת הביטחון מחזיקים

בידם את התמונה הכוללת, ורק הם באמת

יכולים להחליט איזו הרתעה מועילה ומהם

האמצעים שמדינת ישראל יכולה להרשות

לעצמה לנקוט. האזרחים יכולים וצריכים לתבוע מהממשלה שתעשה כל

שביכולתה להביא ביטחון לאזרחיה, אבל מה באמת אפשר ומה אי-אפשר

הם קלפים השמורים חזק אצל ראשי המערכת, והם הפוסקים היחידים!

2. אפשר לדרוש יותר ביטחון, **אפשר גם לבקר** אם יש טיעון של ממש לביקורת,

אבל הכול צריך להיות מתוך אמון מלא בראשי מערכת הביטחון שהם

עושים כל שביכולתם - גם בדרג הפוליטי וגם בדרג המבצעי - **כדי להביא**

לעם ביטחון. אין לי ספק שזה חשוב להם יותר מכל דבר, והם עושים לילות

כימים כדי להתמודד עם הבעיות הקשות של מדינת ישראל. ייתכן שהם

שוגים בנקודות מסוימות; ייתכן שיש להם תפיסת עולם שונה משלנו וממילא

היא משפיעה על קבלת ההחלטות, אבל **ודאי שכוונתם לטובה**. **הם המיטב**

שעם ישראל מעמיד היום וצריך לכבדם, לחזקם, לתת בהם אמון על יושרם

ומסירותם ולהתפלל שהשם יתברך ישלח להם עצה טובה. במובן מסוים זוהי

**אפשר לדרוש יותר
ביטחון, אפשר
גם לבקר אם יש
טיעון של ממש
לביקורת, אבל הכול
צריך להיות מתוך
אמון מלא בראשי
מערכת הביטחון
שהם עושים כל
שביכולתם כדי
להביא לעם ביטחון**

הציונות הדתית היא חבורת אנשים האוהבים להתווכח ביניהם כמעט על כל דבר ומקפידים שלא להגיע להסכמה משותפת כמעט בשום דבר. ומכל מקום הם מסכימים על שלושה עניינים חשובים

בדיוק הנקודה שאני רוצה לברר בחוברת זו, ואנקוט את לשון הרמב"ם בזה: "כללו של דבר: אני רוצה ממך, אם אתה תלמידי, שתלך בדרכי, והוא הנאה לך, שתהיה מן הנעלבים ולא מן העולבים, ולא תפקיר מילך, ובדיבורך תשווה ד' לנגדך בראשונה, וביקורת בעלי השכל והדת באחרונה, ושים מגמתך עם זה האיש - אם לא תוכל להשלים איתו - שלא תיכשל במאומה נגדו. אפשר לאדם להשיב, לבקר ולחלוק - בדרך ארץ ובידידות. אל תעבור על דעתי בשום פנים!"²³

מי אתה, הציונות הדתית?

שאלה: אז תסביר סוף-סוף 'מי אתה, הציונות

הדתית'?

תשובה: הציונות הדתית היא חבורת אנשים האוהבים להתווכח ביניהם כמעט על כל דבר ומקפידים שלא להגיע להסכמה משותפת כמעט בשום דבר, כי הם דעתנים, אכפתיים ואידאליסטים, ואינם מוכנים לוותר על שום דבר. לעולם לא משעמם להיות חלק מהציונות הדתית. ומכל מקום הם מסכימים על שלושה עניינים חשובים:

א. משה אמת ותורתו אמת: כולנו יצאנו ממצרים כעם אחד, קיבלנו בסיני תורה מן השמים ואנו מאושרים ושמחים שיש לנו תורת אמת המכוונת את דרכנו, בונה את עתידנו ונותנת משמעות עמוקה לחיינו. זה כמובן לא מונע מאתנו להתווכח על פרט זה או אחר בתורה, על משמעותו ועל צורת חיובו, אך ביסוד הנ"ל כולנו מודים.

א. אנו מאמינים כי מדינת ישראל היא ראשית צמיחת גאולתנו: אנו מאמינים כי בה' באייר תש"ח נולדנו מחדש כאומה.

אלפיים שנה לא הייתה לנו שום ממשות ארצית כאומה, חיינו כאברים מרוסקים ומפוזרים על פני תבל; כיהודים הנתונים למרמס במקומות מושבותיהם בין

23. איגרות הרמב"ם, מהדורת שילת, עמ' שח-שט.

הגויים, ובה' באייר תש"ח חזרנו להיות אומה החיה בארצה ומקבלת אחריות לחייה ולחיי בניה. **אנו מאמינים כי עם זה שהמדינה הוקמה בזעת אפם ובדמם של החלוצים, "מֵאֵת ד' הֵיְתָה זֹאת הַיָּמָּה הַזֶּה הַיּוֹם עָשָׂה ד' נְגִילָה וְנִשְׁמְחָה בּוֹ", כלומר בד'.**²⁴ אנו קוראים על הדברים המופלאים שעשו אנשי העלייה הראשונה והשנייה, מעריצים את נחישותם, את עוז לבם ואת תושייתם, ומשתדלים כל הזמן ללמוד מהם בתחומים אלו, ועם כל זה אנו מאמינים שהם השליחים שעורר השי"ת לשליחות זו כדי לקיים את הבטחתו אלינו בפי נביאיו, ועל כן הוא גם מסייע לשליחיו במשימתם. זה מה שמלמד אותנו משה רבנו: **"וְזָכַרְתָּ אֶת ד' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הֵנְתֵן לָךְ פֶּתַח לַעֲשׂוֹת תְּהִלָּה".**²⁵ אכן השליחים עושים ברוב כוחם, אך מיהו המעורר ונותן להם כוח רב לזה? ד' אלוֹקֶיךָ. וכן גם מתקיים בהם **"וְכָל אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה ד' מְצַלֵּחַ בְּיָדוֹ".**²⁶ רק כך אפשר להבין את הפלא הזה, הנקרא מדינת ישראל, ואת ההצלחות המסחררות שיש לפלא זה! ואנו מאמינים באמונה שלמה שלמרות אופייה החילוני של מדינת ישראל, אף שהתרבות של רוב העם היושב בציון ומנהיגיו היא חילונית ביסודה, עם אלמנטים מסורתיים או פולקלוריסטיים יהודיים (וזאת בניגוד גמור לנאמנות המדהימה שגילה העם היהודי לתורה ולמצוותיה בשנות הגלות הארוכה והקשה, למרות כל הרדיפות והפוגרומים, נאמנות ששמרה על זהותו, על תורתו וגם על אמונתו המוחלטת כי יבוא יום ונשוב לציון ולירושלים), עם כל זה ולמרות כל זה אנו בטוחים שמדינת ישראל זו, שזכינו להיות שותפים בה, היא ורק היא הצמח הרך שמתוכו ועל ידו תצמח ותתפתח הגאולה השלמה, וכמו תינוק וילד קטן הבונים את גופם ואת כוחות נפשם ורק אחר כך הולך אור שכלם ומופיע במלא הדרו, גם מדינתנו נאבקת כעת על קיומה, על כוננותה, על אופייה החברתי, ומתוך זה בוודאי תתגלה נשמתה, אמונתה והכרתה החופשית כי ד' הוא האלוֹקִים ותורתנו היא תורת אמת שקיבלנוה בסיני וממנה - ורק ממנה - נגזרת שליחותינו ההיסטורית-אלוקית כעם!

הציונות הדתית איננה ציונית במובן של הציונות החילונית, אף על פי שיש לנו הרבה הערכה אליה ורצון לשתף פעולה עמה; ואף אינה דתית במובן החרדי של המילה, אף על פי שיש לנו הערכה מרובה למסירות נפשם של החרדים על התורה ורצון לשתף פעולה עמם בתחומים אלו. הציונות הדתית

24. תהלים קיח, כג-כד ומלבי"ם שם.

25. דברים ח, יח.

26. בראשית לט, ג.

אינה מתחילה מהרצל ומהדרישה למקלט בטוח ולא מהשאיפה להיות עם חופשי בארצנו, אף על פי שאלו בהחלט מטרות חשובות. **הציגונות שלנו מתחילה מאברהם אבינו, אבי האומה, שנצטווה "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך ואעשך לגוי גדול"**²⁷.

הציגונות שלנו עוברת דרך כל תולדות עמנו; אנו שמחים בימי הזוהר שהיו לנו ובוכים ומתביישים בימים השחורים שהיו לנו, אבל הציגונות שלנו היא האמונה כי **"נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם"**²⁸, וגם אם נפלנו קמנו²⁹ ואנו ממשיכים בדרכנו לציון ולירושלים.

הדתיות שלנו גם היא שונה מהדתיות החרדית. אנו שמים לנגד עינינו את דברי הרמח"ל בסוף פרק יט של מסילת ישרים, כי הקב"ה אוהב יותר מכל את מי שאוהב את בניו, וכי אין כבוד ד' בעולמו מתרבה אלא על ידי גאולתם של ישראל וריבוי כבודם, **"שזה תלוי בזה באמת"**, ועל כן **עבודת ד' אצלנו איננה רק עבודת ד' הפרטית של שבת ותפילין כי אם מסירות למדינה, לאומה ולדוד כולו, להיות "עבד לעם קדוש על אדמת הקודש"**.

ב. אנו יודעים כי בשנאת חינוך נחרבנו ומאמינים כי באהבת חינוך ניבנה, ועל כן אנו מרגישים קשר, אהבה ואחריות אל כל חלקי עם ישראל, גם אם הם חילונים, חרדים או שמאלנים. זה העם שלנו, וכל תקוותנו, כל עתידנו וכל חיינו תלויים ביכולת שלנו להתאחד ולהיות עם אחד, ועל כן אנו מוכנים להיות נעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים³⁰, אלו יאמרו עלינו

**אלו יאמרו עלינו
שאנו פשיסטים
ומשיחיסטים, ימין
קיצוני וכיוצא בזה;
ואלו יאמרו עלינו
שאנו 'ממלכתיים',
'פשרנים', 'מתכופפים'
- כל המלחמות
הלשוניות הללו לא
יצליחו לגרום לנו
לשנוא או לרצות
להיפרד. נמשיך
להיאבק ולהתווכח
על האמת של חיינו,
שהיא השקרית היא
האומרת "גם לי גם לך
לא יהיה - גזרנו" אבל
כאשר האם האמתית
אומרת "תנו לה את
הילוד החי והמת אל
תמיתתהו", רוח הקודש
צווחת ואומרת על
האם האמתית: "תנו
לה את הילוד החי -
היא אמו!"**

27. בראשית יב, א-ב.

28. שמואל א טו, כט.

29. עיינו מיכה ז, ח.

30. יומא כג ע"א.

שאיננו דתיים דיינו; אלו יאמרו עלינו שאנו פשיסטים ומשיחיסטים, ימין קיצוני וכיוצא בזה; ואלו יאמרו עלינו שאנו 'ממלכתיים', 'פשרנים', 'מתכופפים' - כל המלחמות הלשוניות הללו לא יצליחו לגרום לנו לשנוא או לרצות להיפרד. נמשיך להיאבק ולהתווכח על האמת של חיינו, נמשיך ללמוד וללמד את אמונתנו, אבל נדע תמיד שהאם השקרית היא האומרת "גם לי גם לך לא יהיה - גזרו!" אבל כאשר האם האמתית אומרת "תנו לה את הילוד החי והמת אל תמיתוהו", רוח הקודש צווחת ואומרת על האם האמתית: "תנו לה את הילוד החי - היא אמו!"³¹

מבט נוסף

אולי זה המקום להוסיף עוד מבט: מתחילת דרכה של הציונות הכללית היו 'המזרחי' ו'הפועל המזרחי' המיעוט בתנועה, בן חורג. היו לכך הרבה משמעויות מתחילת הדרך בהקצאת משאבים ובהקצאת קרקעות, וסבלנו מכך סבל לא מועט...³²

גם כיום אנו מודעים היטב להיותנו מיעוט במדינת ישראל, ויש הרבה דברים המתנהלים בניגוד לדעתנו וגורמים לנו צער וסבל, גם מבחינה רוחנית-תרבותית גם מבחינה פוליטית-מדינית, אבל במובנים מסוימים דווקא מצב זה הוא

היתרון הגדול שיש לנו: למדנו לאהוב את מדינת ישראל, להזדהות עמה, להרגיש גאווה בשייכות אליה ובמסירות למענה - כמו שהיא! כי תמיד ידענו לומר לעצמנו שעצם קיומה של המדינה הוא נס ופלא, ואנו יודעים לשמוח בכל ההישגים הגדולים שיש לה - ויש רבים מאוד - גם אם עדיין לא כל חלומותינו מתגשמים בה. למדנו לשמוח בשמחותיה של המדינה ולהשתתף בסבלותיה, להיות חלק ממנה ובעיקר להרגיש חובת נאמנות ומחויבות כלפי המדינה והעם היושב בה - למרות

**אבל יש בישראל
ציבור שבמשך
שנים היה האליטה
המנהיגה, והתרגל
שמדינת ישראל
צריכה להיות
בדיוק כמו שהוא
חושב, וכשהתכניות
משתבשות, הם
מתקשים להתמודד
עם ההרגשה
הסובייקטיבית
שמשמיטים להם
שטיח מתחת
לרגליים. הם הרגישו
שהמדינה היא
הם וצריכה להיות
בדמותם ובצלמם,
וכשהתכניות אינן
מתקדמות בדיוק לפי
הציפיות מתחולל
משבר גדול**

31. אורות, אורות התחייה פרק כ, עמ' עג, על פי מלכים א ג, טז-כח.

32. מי שמכיר את ההיסטוריה של הציונות יודע בדיוק למה אני רומז.

כל הביקורות שיש לנו. יום העצמאות הוא באמת יום שמח, חשוב ומרומם מאוד בהוויית עולמנו.

אבל יש בישראל ציבור שבמשך שנים היה האליטה המנהיגה, והתרגל שמדינת ישראל צריכה להיות בדיוק כמו שהוא חושב, וכשהתכניות משתבשות - ולא חשוב אם הן משתבשות בגלל המתנחלים או בגלל אבו מאזן, בגלל הדתיים או בגלל החילונים שרוצים פתאום יותר מסורת - הם מתקשים להתמודד עם ההרגשה הסובייקטיבית שמשמיטים להם שטיח מתחת לרגליים. הם הרגישו שהמדינה היא הם וצריכה להיות בדמותם ובצלמם, וכשהתכניות אינן מתקדמות בדיוק לפי הציפיות מתחולל משבר גדול.

אפשר להבין זאת. איני אומר זאת בשמחה לאיד אלא בדאגה אמיתית ובחרדה. אני סבור שאנו צריכים להמשיך להיות שותפים מלאים; זה בהחלט לא פשוט אבל אפשרי. צריך ומותר - ואולי אפילו חובה - להוריד קצת את הציפיות, ללמוד לשמוח בקיים ולראות את כל הטוב. ובעיקר לפתוח דו-שיח כן ואמתי, פתוח ועמוק, גם ברובד השכלי ובעיקר ברובד הנפשי, כדי להעמיק עוד ועוד את המשותף ואת המאחד שבינינו, כי באמת הוא העיקר!

מכינה ישיבתית לצה"ל
The Military Yeshiva Academy of Israel

ישיבה לבוגרי צבא
Yeshiva for Discharged Soldiers

ישיבה גבוהה
Advanced Yeshiva

שלוחת הבקעה - מעלה אפרים
Jordan Valley Branch

מדרשה לבנות דניאלי
Midreshet Danieli for Young Women

ניתן להזמין חוברות נוספות
במשרדי המכינה, בטל' או באתר:

רח' הארז 4 ע"ל, ד"נ אפרים 4482800
Eli, DN Ephraim 4482800, ISRAEL
טל' 972-2-940 78 88
פקס' 972-2-994 32 56
info@bneidavid.org • www.bneidavid.org

עיצוב והפקה:

שילה • ברנץ בית אל

www.birkonim.co.il • sb@birkonim.co.il • 02-9973875 טל'